

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Становлення сучасної юридичної науки

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

29 квітня 2008 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2008**

Становлення сучасної юридичної науки: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.-Тернопіль, 2008.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюдненні на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 80979074970
E-mail: confer@ua.fm

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА АМНІСТІЇ І ПОМИЛУВАННЯ

Гара Володимир Петрович

студент юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

В національному законодавстві прикладом гуманізму вважається амністія і помилування. Нормативне забезпечення цих двох інститутів Кримінального права знаходимо в Конституції України, Кримінальному кодексі України 2001 р., Кримінально-процесуальному кодексі України 1960 р., Кримінально-виконавчому кодексі України 2003 р., ЗУ «Про застосування амністії в Україні» 1996 р. Суть амністії і помилування розкриваєм через їх визначення.

Помилування – це індивідуальне державно-владне веління у формі вибачення особи, яка вчинила злочин будь-якої тяжкості. Амністія - здійснене актом верховної влади часткове або повне звільнення засуджених від кари. Також існує законодавче визначення амністії – це повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, винних у вчиненні злочинів.

Науці Кримінального права України відоме як законодавче трактування правового явища амністії, так і визначення, яке знаходимо в працях науковців. Наприклад, П.С. Матишевський писав: акт амністії – це виявлення гуманізму, милосердя та прощення з боку держави щодо певної категорії людей, які вчинили злочини; цей акт здійснюється у вигляді звільнення від кримінальної відповідальності і покарання індивідуально невизначеного кола осіб, винних у вчиненні злочинів. Коржанський М.Й. стверджує, що амністія – це юридичний акт кримінально-правового характеру, котрий стосується певної категорії осіб, винних у вчиненні злочинів, або певної категорії злочинців.

Формулюючи визначення поняття амністії, слід враховувати те, що воно займає своєрідне, особливе місце в системі існуючих у кримінальному праві різноманітних видів звільнення осіб, які вчинили злочин, від кримінальної відповідальності і покарання. Сутність амністії полягає насамперед у державному прощенні зазначених осіб шляхом звільнення їх від кримінальної відповідальності чи покарання.

Можу сказати про те, що акт амністії є особливим, специфічним документом, але в будь-якому випадку він є нормативним. Його особливість, зокрема, пов'язана з дією такого акта в часі, – як правило акти про амністію поширюють свою дію на осіб, котрі вчинили злочин до

моменту набрання актами законної сили, і не поширюються на осіб винуватих у вчиненні злочинних діянь після цього моменту. Акти про амністію можуть застосовуватися судами і через багато років після їх видання, але в цих випадках амністія також стосується лише тих осіб, які вчинили злочини до її оголошення. Амністія не скасовує караність певних діянь, а лише стосовно встановлених категорій осіб допускає відмову від застосування кримінального покарання.

Єдиним суб'єктом оголошення амністії є законодавчий орган державної влади, який надає повноваження судам для прийняття рішення про звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання на підставі акта амністії: осіб справи про злочини яких перебувають у впровадженні органів досудового розслідування; особи, справи про злочини яких перебувають у впровадженні судів і до набрання чинності закону про амністію не розглянуті, а також осіб, справи про злочини яких розглянуто, але вироки не набрали законної сили; засуджених, які перебувають у місцях позбавлення волі; осіб, яких засуджено судами України і які відбувають покарання на території іншої держави; осіб, яких засуджено до виправних робіт, а також до інших покарань не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, тощо.

Акт амністії не перераховує певні особи, а вказує їх категорії. Законодавець не знає, до кого персонально буде застосована амністія. Як правило, амністуванню підлягають особи, які не становлять великої суспільної небезпеки, або вчинили злочини невеликої чи середньої тяжкості, або засудженні до нетривалих строків покарання. Актом про амністію також визначаються категорії осіб, на які дія амністії не поширюється. Наприклад, це особи яким покарання у виді довічного позбавлення волі в порядку помилування замінено на позбавлення волі на певний строк; які мають дві і більше судимості за вчинення тяжких та особливо тяжких умисних злочинів; до яких застосовувалось звільнення від відбування покарання з випробуванням і які під час іспитового строку знову вчинили новий умисний злочин[5, 11-19].

Розглядаючи дане питання варто згадати Закон «Про амністію», який був прийнятий 19 квітня 2007 р. та набрав чинності 9 червня 2007 року. Відповідно до ст. 8 цього Закону його виконання покладається виключно на суди, а з дня набрання чинності він підлягає виконанню протягом трьох місяців (ст.17) [6, 39].

Амністія застосовується не лише щодо осіб, які вже засуджені за вчинення злочину, а й щодо осіб, підозрюваних чи обвинувачених у вчиненні злочинів, кримінальні справи стосовно яких знаходяться у впровадженні органів досудового розслідування. Зазначені особи можуть бути звільнені судом від кримінальної відповідальності за поданням органів дізнання та досудового слідства. Питання про застосування

амністії вирішується також на стадіях попереднього розгляду справи суддею, судового розгляду справи, при розгляді справи в апеляційній і касаційній інстанціях та під час виконання вироку, ухвали і постанови суду. Це означає, що амністія застосовується на будь-якій стадії кримінального процесу.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що відповідно до чинного українського законодавства поняття амністії складається з таких основних елементів: оголошення амністії є виключною прерогативою законодавчого органу держави; амністія оголошується шляхом прийняття відповідного закону: цей закон передбачає амністування певної категорії осіб, а не індивідуально визначеної особи; як правило, дія амністії поширюється лише на осіб, які вчинили злочин до моменту набрання чинності закону про амністію; звільнення у зв'язку з актом амністії здійснюється лише судом [5, 23].

Відповідно до ст. 124 Конституції України та ст. 15 КПК України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше, як за вироком суду та відповідно й до закону. Принцип здійснення правосуддя, означає виключну прерогативу суду (одноособового або колегіального) на визнання людини винуватою у вчиненні злочину і призначення їй кримінального покарання.

Водночас, згідно зі ст. 3 Положення «Про порядок здійснення помилування», Президент може помилувати тих осіб, які вже були засуджені судами України, котрі компетентно виконали надану їм (і тільки їм!) Конституцією судову функцію. Вони мали право і можливість у межах своєї компетенції з урахуванням аргументів безпосередніх учасників судочинства та думки інших осіб, визначаючи долю підсудних, у кожному конкретному випадку за наявності підстав та внутрішнього переконання виявити і гуманізм, і милосердя. І це повністю відповідає принципу поділу влади. Президент, видаючи акт помилування, фактично скасовує постанову суду стосовно покарання особи, провину якої повністю доведено під час публічного судочинства. Якщо глава держави може собі дозволити втрутитись у питання зміни вирок, заміни однієї міри покарання іншою або повного зняття покарання, то чому він не може скасувати постанову суду про розподіл майна чи відшкодування боргів?

Як глава держави Президент може втручатися у всі сфери життя країни та громадян у межах своїх конституційних повноважень, але не порушуючи встановленого розподілу влади в правовій державі, не скасовуючи прийняте рішення іншого державного органу і не втручаючись у його виключну компетенцію.

Не можна заперечувати самої необхідності інституту помилування. Помилування – це чеснота, яка притаманна людині як творінню природи. Але кожний крок у застосуванні акту помилування має бути передбачений Конституцією України на основі закладених у ній принципів. Оскільки право призначати покарання принципово належить виключно суду, то й процес його виконання може змінюватись певним чином лише у передбачених законом випадках і межах саме судом. Помилування Президентом є пережитком монархії, що різко не узгоджується з проголошеною ідеєю правової держави.

Підводячи підсумок, хотілося б звернути увагу на необхідність приведення у відповідність з Конституцією України окремих нормативних актів. Наприклад, ст. 74 КК 2001 р. (ст. 54 Кримінального кодексу України), яка закріпила поняття винятковості актів амністії і помилування, що видаються главою держави та законодавчою гілкою влади, передбачає, крім звільнення осіб від кримінальної відповідальності, ще й звільнення від відбуття покарання. Слід врахувати вітчизняний і закордонний досвід застосування амністії і помилування та усунути всі суперечності з цього питання [4, 16-18].

Література:

1. Конституція України.
2. Кримінальний кодекс України 2001 р..
3. Закон України "Про застосування амністії в Україні" від 1 жовтня 1996 р.
4. Губська О.А. Адвокат. – 2001. - №4-5. – 16-18 с.
5. Музика А.А., Школа С.М.Кримінальне право України. – 2006. - №1. – 10-23 с.
6. Присяжнюк Т.І. Вісник Верховного суду України. – 2007. - №9. - 39 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УМОВАХ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Ісакова Вікторія Михайлівна

студентка Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

Ефективне розв'язання проблем демократичної трансформації українського суспільства, зокрема формування соціальної правової держави, національної системи права і законодавства, об'єктивно зумовило зростання ролі вітчизняної юридичної науки, яка повинна стати основним

інтелектуальним чинником забезпечення державно-правових процесів в Україні.

У створенні сучасних юридичних знань і творчому переосмисленні знань, набутих у минулому, вітчизняна юридична наука повинна спиратися на міцний методологічний фундамент, розроблення і вдосконалення якого повинні перебувати в центрі уваги як загальної теорії держави і права, так і галузевих юридичних наук, належати до фундаментальних проблем вітчизняної юридичної науки, розробки якої повинні сприяти як внутрішньодержавній стабілізації суспільних відносин, так і демократизації суспільства взагалі.

Правова держава повинна забезпечувати не тільки сприятливі умови розвитку особистості, але й наукову обґрунтованість публічно-правових стандартів функціонування органів державної влади, передусім формування й функціонування органів державної виконавчої влади, правосуддя, зокрема адміністративного захисту прав і свобод людини і громадянина тощо.

Становлення громадянського суспільства в Україні вимагає не тільки реформування парадигми вітчизняної юриспруденції, але й перегляду окремих напрямів дослідницької роботи, зокрема у сфері приватного і публічного права, визначення нових пріоритетів у наукових дослідженнях, що зумовлено двома чинниками. По-перше, потребами юридичної практики для супроводження конкретних заходів державно-правових реформ. По-друге, потребами реформування вітчизняного законодавства, тих норм і принципів, які були успадковані з радянських часів. У цьому випадку йдеться про певний напрямок реформування національної правової системи, яка повинна враховувати міжнародно-правові стандарти в галузі прав і свобод людини і громадянина.

Напрямки реформування національної правової системи і правової парадигми хоча й тісно переплітаються, але не збігаються. Реформа вітчизняного права передбачає насамперед зміни, доповнення, систематизацію чинного законодавства, норми якого повинні закріплювати відповідний баланс приватних і публічних інтересів і забезпечувати їх реалізацію за допомогою відповідних методів і засобів правового регулювання. Що ж до формування сучасної правової парадигми як певного наукового простору юридичних знань, теоретичної передумови розвитку вітчизняної юридичної науки і здійснення державно-правових реформ, воно передбачає певну систематизацію правових ідей і поглядів в напрямку становлення і розвитку сучасних правових відносин, зумовлених об'єктивною необхідністю забезпечення взаємодії і розмежування приватних і публічних інтересів.

Таким чином, правова парадигма України - це певна систематизована сукупність правових ідей і поглядів, що набули офіційного визнання і визначають стратегію нормативного забезпечення юридичних відносин, згідно з якою регулюються суспільні відносини, в яких беруть участь фізичні та юридичні особи. Це означає, що сучасна вітчизняна правова парадигма пов'язана як з юридичною наукою, так і з юридичною практикою. На її основі з урахуванням філософсько-правового розуміння закономірностей поведінки учасників правовідносин створюються теоретичні засади реалізації правових норм, структуруються теорії юридичного моделювання і прогнозування.

Правова парадигма на відміну від правового регулювання створюється і оновлюється завдяки різним науковим поглядам на один і той самий предмет, абстрагується від інтересів окремих соціальних груп і ефективно виконує функцію ідеологічного впливу на суспільство. Саме це й надає правовій парадигмі можливість бути науковою основою державної правової політики, визначаючи пріоритетні напрямки демократизації українського суспільства.

ПРАВОВІ ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Малініна Юлія Ростиславівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

У квітні 1918 р. після бурхливого першого етапу революційних подій в Україні 1917–1921 рр. до влади прийшов гетьман Павло Скоропадський. Державний переворот 29 квітня 1918 р. не було належним чином підготовлено. Обмежений у часі, Павло Скоропадський змушений був займатись практичними питаннями перевороту, тому доручив підготовку законодавчих актів нової держави активному членові Української громади правнику О.О. Палтову. Останній підготував проект відозви "Грамота до всього українського народу", яка у вигляді окремої листівки з'явилась 29 квітня 1918 р. "При всіх таким, становище, яке загрожує новою катастрофою Україні, глибоко сколихнуло всі трудові маси населення, які виступили з категоричним вимаганням негайно збудувати таку державну владу, яка здатна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці. як вірний син України, я постановив відгукнутись на цей поклик і взяти на себе тимчасово всю повноту влади. Оцією грамотою я оголошую себе гетьманом всієї України" [1].

Будівництво Української Держави ґрунтувалось на незвичайному поєднанні республіканських і монархічних засад. Гетьман намагався врятувати Україну від хаосу і беззаконня. Він, хоч і тимчасово, узяв на себе широкі повноваження: видавати всі закони, призначати Раду міністрів, керувати зовнішньою політикою, військовими справами, бути верховним суддею країни. Скоропадський відзначав у своїх "Споминах", що "тільки сильна державна влада в змозі примусити наші вищі імущі класи, наприклад дідичів, піти на необхідні уступки" [2]. Крім того, на його думку, не тільки народні маси, а й демократична інтелігенція не розуміла завдань державності і не мала досвіду організації влади. Тому "потрібні були довгі роки політичного виховання раніше, ніж ці елементи без явної шкоди могли б управляти державою" [3].

Одним із важливих завдань, що постали перед Скоропадським із перших днів приходу до влади, було доведення населенню України, що гетьман та його уряд не прагнуть відновлення самодержавства на українських землях. "Грамота до всього українського народу" була надрукована в першому номері офіційного органу Української Держави – "Державному віснику" 16 травня 1918 року [4]. В остаточному варіанті "Грамоти" ми і згадки не знайдемо про "бедных помещиков" та про "безземельных и некультурных крестьян", а замість них з'являється ґрунтовний аналіз економічної ситуації, в якій опинилась Україна. По-друге, замість хвалебних слів на адресу німецьких генералів, про яких говорилось чи не в кожному реченні, з'являється теза про могутню підтримку Центральних держав. По-третє, у переробленому варіанті ми знаходимо звинувачення Ради народних міністрів УНР у нездатності до державного будівництва України. По-четверте, замість тези про незадоволення поміщиків Центральною радою з'являється вислів, що проти неї виступили всі трудові маси України. Нарешті, в "Грамоті" повідомляється про розпуск Центральної та Малої рад і земельних комітетів. У названому документі ми не знайдемо і згадки про Українську Народну Республіку, а замість неї вживається нова назва Українська Держава. Вона стає офіційною назвою України під час правління Павла Скоропадського.

"Закони про тимчасовий устрій" визначали форми управління новою державою. Щодо самого Скоропадського, то його концепцію державного устрою напередодні захоплення влади і протягом довшого періоду врядування можна визначити як бюрократично-військову диктатуру. Він сам це стверджує у "Спогадах", розмірковуючи над оформленням, гетьманської політичної партії під назвою "Українська народна громада": " Я не кажу, що не припускав, щоб в Україні в майбутньому не було гетьмана; навпаки – я був переконаний, що це станеться, але я вважав, що спершу буде створена партія, яка бачитиме порятунок батьківщини в

необхідності створення сильної влади в особі диктатора – гетьмана і що цей диктатор проводитиме ті принципи, які лягли б наріжним каменем в основу партії" [5].

Другий закон мав назву "Про віру". Він визнавав державною релігією в Україні православ'я, а представники інших релігій отримували право вільно відправляти богослужіння за своїми обрядами.

Третій закон мав назву "Права і обов'язки українських козаків та громадян" вказував, що їхнім обов'язком є захист рідного краю. У новій державі всі повинні були платити встановлені законом податки та мито, а також відбувати передбачені законодавством повинності. Поряд із цим закон встановлював захист особи та житла. Кожен громадянин отримував право створювати в межах закону громади та спілки й висловлювати та писати свої думки.

Четвертий закон "Про закони" визначав порядок прийняття та дії законодавчих актів в Українській Державі. Законопроекти мало готувати кожне міністерство, а після обговорення їх у Раді міністрів вони подавались на затвердження гетьманові.

П'ятим був закон "Про Раду Міністрів і міністрів". На Раду покладалися обов'язки визначати напрямок внутрішньої та зовнішньої політики України. Отаман-міністр (голова Ради міністрів) і міністри були підзвітні Гетьманові, як щодо загального ходу управління, так і щодо своїх напрямків роботи.

Шостий закон "Про Фінансову Раду" визнавав її найвищою державною установою з питань державного кредиту і фінансової політики. На неї покладалися обов'язки визначати час і умови державних позичок, встановлювати державний кредит та розглядати фінансову політику держави. Членів Ради призначав гетьман, але в обов'язковому порядку до неї мали входити на правах членів Отаман-міністр, Міністр фінансів та Державний контролер.

Останнім був закон "Про Генеральний Суд", який мав стати "вищим охоронителем і захисником закону" та Вищим судом Української Держави.

Як писав пізніше гетьман, ще на початку 1918 року в основу діяльності для зміцнення української державності необхідно було покласти: "1. Компромiс в соціальних питаннях. 2. Демократизація державного устрою ... але в межах, нешкідливих для розвитку самої держави. 3. Українізація зросійщених культурних верств, яка була б можлива тільки шляхом повільного втягнення їх в державну і культурну роботу, уникаючи всяких ексцесів шовінізму" [6].

Виважену, державницьку позицію зайняв гетьман і щодо проблеми прав і свобод людини та закріплення правового статусу особи. Відкинувши поділ населення за етнічним принципом, було взято курс на

будівництво національної Української Держави за принципом громадянства. Кожен житель Української Держави, який набував у встановленому порядку українське громадянство, мав однакові права і свободи, закріплені та гарантовані законом, і однакові обов'язки. При цьому у п. 12 "Законів" було закріплено, що "Захист Вітчизни – святий обов'язок кожного козака і громадянина Української Держави" [7]. Водночас невідповідність значної частини українського народу (після століть перебування під гнітом Російської імперії) до життя, в умовах власної державності та наявності закріплених та гарантованих законом прав і свобод людини призвела до того, що свободу розуміли як безвладдя, а демократію – як право робити, що кому заманеться. За цих умов гетьманові вистачило державної мудрості й особистої мужності не шукати дешевої популярності в народі шляхом прийняття популістських рішень, які вели б до розвалу держави, а заявити, що він буде "твердо стояти на сторожі порядку й законності в Українській Державі" і підтримувати авторитет центральної державної влади, "не спиняючись ні перед якими самими крайніми мірами" [8]. Боротьба з проявами анархії, диверсій та антидержавних виступів не заперечувала наявності прав і свобод людини в цілому, їх законодавчого закріплення та гарантованості.

На правову основу було поставлено й вирішення проблеми заводських та фабричних робітників, забезпечення їхніх соціальних, економічних і трудових прав. Уряд гетьмана одразу ж після свого сформування задекларував, що "справедливі домагання робітників, не звернені на те, щоб підірвати річний промисел, всі стрінуть підтримку й поміч Правительства, а професійні союзи, наскільки вони займаються обороною професійних інтересів, користуються з боку Правительства повним признанням" [9]. Така позиція гетьмана та його уряду виключала тиск на державну владу з боку окремих класів чи груп населення і робила будівництво економічно сильної та політично незалежної України справою всього українського народу, без соціального й етнічного поділу.

Отже, законодавство в Україні періоду гетьманату Павла Скоропадського є цінним джерелом вивчення історико-правових аспектів становлення і функціонування української державності у цей період і актуальним предметом вивчення як сукупність політико-правових пам'яток. Розглянуті документи складають лише вершину тієї значної законодавчої роботи, яка була проведена за дуже короткий період гетьманату.

Література:

1. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. – К., 1992. – С. 142.

2. Скрипник М. Гетьманство П. П. Скоропадського в історії української державності // Останній Гетьман України. – К., 1993. – С. 51.
3. Скоропадський П. Спогади. – К, 1995. – С. 160.
4. Пеленський Я. Передмова // Спогади Гетьмана Скоропадського. – К, 1995. – С. 29-30.
5. Андрусак Т. Правові основи Гетьманської Держави 1918 р. // Останній Гетьман України. – К, 1993. – С. 87.
6. Скоропадський П. Спогади. – К, 1995. – С. 204.
7. Проданюк Ф. До питання про внутрішню політику держави Павла Скоропадського // Останній Гетьман України. – К, 1993. – С. 61.
8. Проданюк Ф. До питання про внутрішню політику Держави Павла Скоропадського // Останній Гетьман України. – К, 1993. – С. 56.
9. Скоропадський П. Спогади. – К., 1995. – С. 160-161.

ПРАВОВІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Русенко Ярослав Григорович

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності людини Тернопільського національного економічного університету

Проблема захисту людини від небезпеки у різних умовах її перебування виникла одночасно із появою на Землі наших далеких пращурів. Це були небезпечні природні явища, певні представники біологічного світу. Згодом з'явилася небезпека, творцем якої стала сама людина. У теперішній час людина більше всього страждає від небезпек, які сама ж і створила. Вона перманентно живе і діє в умовах потенціальних небезпек, що постійно змінюються.

Такий розвиток небезпеки зумовив те, що кожна держава, яка ставить за основу цілісність і безпеку своїх громадян, прийняла законодавство, яке урегулює цю проблему.

В Україні таке регулювання здійснює Конституція України (далі КУ) як Основний Закон та прийняте на її основі законодавство: Закон України “Про охорону праці”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про цивільну оборону”.

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю (ст.3 КУ). З цією метою держава бере на себе зобов'язання зберегти генофонд України, подолати наслідки Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу.

Правовий порядок ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством (ст. 19 КУ). Права і свободи людини згідно Конституції, є невідчужуваними та непорушними. Усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах (ст. 21 КУ). Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей. З іншої сторони кожна людина має обов'язки перед суспільством (ст. 23 КУ).

Кожна людина має право на захист свого життя і здоров'я, життя та здоров'я інших людей від протиправних посягань. Відповідно до Закону людина має невід'ємне право на життя, на свободу та особисту недоторканність (ст. 29 КУ). Основним Законом держави гарантується право на працю, яку вона вільно обирає або на яку вільно погоджується, що дає можливість заробляти собі на життя (ст. 43 КУ). Держава гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програму професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до потреб суспільства.

Кожній людині гарантується Конституцією право на належні, безпечні і здорові умови праці. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 КУ). Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм, створенням умов для ефективного та доступного медичного обслуговування.

Держава дбає про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя, про право на безпечне для життя і здоров'я довголіття та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Законом гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту. Така інформація ніким не може бути засекречена (ст. 50 КУ).

Кожен громадянин зобов'язаний не заподіювати шкоду навколишньому середовищі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки, неухильно дотримуватися Конституції та законів України, не посягати на права та свободи, честь та гідність інших людей (ст. 66, 68 КУ).

Отже, позитивні зрушення у сфері безпеки життєдіяльності зроблені чималі, однак здійснені заходи поки що не привели до відчутного поліпшення умов і безпеки життєдіяльності. А це, поза сумнівом, відображається на економіці держави загалом.

МОДЕЛЬНИЙ ЗАКОН ЯК ФОРМА УЗГОДЖЕНОГО ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Семеній Юлія Олександрівна

*студентка факультету підготовки юристів для МЗС України
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*

Основним елементом успішної євроінтеграції України є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства із правовими нормами ЄС. Зближення законодавства України із сучасною європейською системою права забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, а також створить необхідні передумови для отримання Україною статусу асоційованого члена ЄС. Окрім цього, Україна на законодавчому рівні перейматиме найкращий, перевірений на практиці, досвід країн, які вже протягом десятиріч успішно реалізують державну інформаційну політику. Згідно з умовами вступу до Європейського Союзу, визначеними на Копенгагенському саміті Європейської Ради у червні 1993 р., Україні належить узгодити правовий розвиток вітчизняного законодавства з правом Європейського Союзу (*acquis communautaire*), яке не зводиться лише до законодавства ЄС, а включає спільні принципи, цінності та правову культуру. Формами такого узгодження є: зближення законодавства, уніфікація законодавства, прийняття модельних законів та гармонізація законодавства. Найменш дослідженою з них є прийняття модельних законів.

Модельний закон як спосіб створення одноманітного правового регулювання використовувався ще наприкінці XIX ст. В 1892 році в США була створена Національна конференція уповноважених по уніфікації права штатів. В 1934 році під керівництвом Джона Біля була розроблена рекомендаційна Збірка правил про конфлікт законів. У 1952 р. Конференцією було розроблено Модельний торговий кодекс, а у 1962 р. - Модельний кримінальний кодекс.

Модельний закон (*model law*) – це типовий законодавчий акт, який містить нормативні рекомендації, а також варіанти можливих правових рішень (іноді і пояснення до можливих варіантів, приклади) тих чи інших питань визначеної сфери суспільних відносин, що приймається законодавчим органом федеративної держави, державного об'єднання або міжнародної організації з метою узгодження нормативної орієнтації суб'єктів законодавчої діяльності членів відповідного об'єднання.

Модельні закони можуть виражатися в: повноцінних законодавчих актах; законах, що встановлюють лише загальні або узгоджені принципи регулювання; законах, що регулюють лише частину тієї сфери, де в майбутньому будуть прийняті конкретні національні законодавчі акти; законах, що містять зразкові норми, які можуть бути в готовому вигляді включені до тексту конкретного закону, або варіативні положення, що надають можливість вибору тих чи інших правових рішень; моделях кодексів; основних умовах і т.д.

Модельні закони відіграють нормативно-консолідуєчу роль в законодавстві, слугують правовим стандартом, мають рекомендаційний характер і стійкий взаємозв'язок з основним документом, дають можливість законодавчим органам самостійно визначити міру сприйняття модельного закону у своїй законотворчій діяльності.

Прикладом використання європейського модельного закону є прийняття Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та Закону України «Про електронний цифровий підпис» відповідно до Директиви 99/93/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 13 грудня 1999 року про електронний підпис, які відповідають вищезазначеній Директиві, але не ідентичні їй. 22 травня 2003 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про телекомунікації», основою якого є модельний закон Європейського Союзу.

Модельний закон є однією з найефективніших форм узгодженого правового розвитку національного законодавства з правом Європейського Союзу, оскільки дозволяє державі самостійно визначити той ступінь узгодження, який необхідний на даному етапі, не порушуючи при цьому державний суверенітет.

СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА КАК ИСТОЧНИК ПРАВА В СТРАНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СЕМЬИ

Середа Анна Анатольевна

*студентка Луганского государственного университета внутренних дел
имени Э.А. Дидоренко*

В последнее время исследование проблем, касающихся судебного прецедента как одного из источников права, стало традиционным для юридической науки в целом. Об этом можно судить по многочисленным публикациям на эту тему, в основном, в виде статей в печатных изданиях. Среди авторов, занимающихся разработкой данной проблемы, можно

назвать Богдановскую И.Ю., Лившица Р.З., Марченко М.Н., Нешатаеву Т.Н., Бошно С.В., Лозовскую С.В. и других.

Но, несмотря на повышенное внимание ученых к данной теме, многие проблемы теории и практики, касающиеся судебного прецедента, до сих пор остаются нерешенными. К числу таких проблем относится и вопрос о том, может ли судебная практика вообще рассматриваться в качестве источника права в странах романо-германской правовой семьи. Целью этой статьи является определение места судебной практики в системе источников права романо-германской правовой семьи де-юре и де-факто.

Судебный прецедент – понятие сложное и многогранное. Согласно наиболее распространенному в правовой литературе стран «общего права» определению, прецедентное право представляет собой право, состоящее из норм и принципов, созданных и применяемых судьями в процессе вынесения ими решения¹.

Как известно, в странах англосаксонской правовой семьи судебный прецедент является основным источником права. В странах же континентальной Европы отношение к судебной практике неоднозначно, что обусловлено правовыми традициями, сформированными на основе рецепции римского права. Так, правовым системам романо-германской правовой семьи характерно придание большого значения принципу *res judicata*, согласно которому судебное решение является обязательным только для сторон, участвующих в деле.

На сегодняшний день в странах континентальной Европы основным источником права признаются нормативно-правовые акты, а судебное нормотворчество де-юре не признается. Тем не менее, на практике те или иные судебные акты используются в качестве дополнительного, второстепенного источника права. Так, например, в правовой системе Швейцарии прецедент рассматривается как конкретное решение Верховного суда по любому вопросу, опубликованное в его официальном издании (*Nytt Juridiskt Arkiv*), которое может служить в качестве «руководящего принципа» при решении всех последующих аналогичных дел. Прямой запрет прецедента имеет место в Гражданском кодексе Франции. Однако существует свод норм прецедентного права, относящихся к толкованию кодексов и решению вопросов, на которые фактически нет ответа в законодательстве. В ФРГ судебное право представляется как вид обычного. В Австрии судебная практика признается базой для развития обычного права. Также судебный прецедент используется в качестве источника права в большинстве стран

¹ Богдановская И.Ю. Прецедентное право. – М.: Наука, 1993. – С. 8.

Западной Европы, Азии, Африки и Латинской Америки, построенным и формирующимся на основе постулатов романо-германского права².

Таким образом, несмотря на официальное отрицание в странах романо-германской правовой семьи нормотворческой роли судебной практики, фактически она является второстепенным источником права. Это в определенных случаях позволяет преодолеть неопределенность юридических норм, заполнить пробелы в праве, разрешить законодательные коллизии.

МОВА ЗАКОНУ, ЯК ПОКАЗНИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Трихліб Крістіна Олексіївна

студент Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

В умовах збільшення загального масиву законодавчих актів загострюється проблема їх якості. Одним із необхідних чинників удосконалення законодавства України є належний рівень законодавчої техніки. Питання законодавчої техніки всебічно розроблено в багатьох країнах, відображено в численній як зарубіжній, так і вітчизняній літературі, де докладно описується, як треба «робити закони» та яким вимогам вони повинні відповідати.

Відповідно до правил законодавчої техніки, назва закону в стислій формі має передавати його зміст, окреслювати предмет правового регулювання, що дозволяє ідентифікувати закон, виділити його із сукупності інших законів, посилатися на нього в інших нормативно-правових актах. Остаточний варіант назви, як правило, встановлюється на останньому етапі розробки закону, оскільки відображає його зміст. Істотні зміни в змісті закону вимагають перегляду його назви [1, с. 122].

Науковці європейської юридичної літератури ХІХ ст. – початку ХХ ст., зробили значний внесок у розробку поняття і методів законодавчої техніки, її співвідношення з юридичною технікою, питання систематики, створення юридичних конструкцій, питання формулювання і викладу норм права в законах, способів і правил здійснення кодифікації законодавства, в тому числі і в питання мови закону, його термінології тощо [2, с. 12].

² См.: Бойцова В.В., Бойцова Л.В. Судебный прецедент: Зарубежный опыт и российские перспективы // Юрист. – 1999. – № 10. – С. 5-9; Марченко М.Н. Особенности судебного прецедента в системе романо-германского права // Государство и право. – 2006. – № 8. – С. 22-28; Бойцова В.В., Бойцова Л.В. Судебный прецедент: Зарубежный опыт и российские перспективы // Юрист. – 1999. – № 10. – С. 5-9; Марченко М.Н. Судебный прецедент: разнообразие понятий и многообразие форм проявления // Журнал российского права. – 2006. – № 6 – С. 96-107 и др.

Зосередивши свою увагу саме на мові закону, на правилах написання нормативно-правових актів та на основних вимогах до тексту закону можна зробити певні висновки.

Отже, основними вимогами до мови закону є: а) точність законодавчої мови, наявність чого дозволяє досягти максимальної чіткості вираження думки, позиції й мети законодавця; б) доступність законодавчого тексту для розуміння його неспеціалістами; в) стислість викладу. Забезпечення доступності й точності, що потрібне при використанні спеціальних технічних термінів і понять з метою кращого розуміння законодавчого тексту непрофесіоналами. Щоб уникнути двозначності в тлумаченні зазначених термінів, необхідно коротко їх визначати в самому законі. Застосування ж складних і незрозумілих категорій і виражень, спеціальних оборотів без належного пояснення неприпустимо.

Основоположними критеріями юридичної мови виступають точність та ясність, які витікають з регулятивних властивостей права. Безособовість мови закону, її експресивна нейтральність, динамізм, економічність мовних засобів є виразом точності і ясності мови на лінгвістичному рівні. У світовій практиці погляди на поняття ясності розділились. З одного боку, мова закону розглядається як особлива юридична мова, що має мало загального з літературною мовою, а ясність називається відносною властивістю, яка залежить від ступеня підготовленості адресата, з іншого – ясність мови правових текстів називається абсолютною об'єктивною властивістю, яка виражається в ідентичному розумінні адресатами значень одиниць різних рівнів літературної мови, використовуваних у законодавчому акті і не залежить від ступеня підготовленості адресата.

Наступною вимогою до мови закону є точність. Засобами досягнення точності мови закону є: єдність термінології, використання чітких дефініцій юридичних термінів, дотримання правил конкретної сучасної літературної мови, логічна послідовність, стрункість викладу думки законодавця і її завершеність. Стиль юридичного документа має бути спокійним, емоційно нейтральним, таким, що підкреслює офіційність та владність.

Мова актів застосування права не повинна відрізнятися від мови нормативних актів. Для реалізації норми права важлива однозначність формулювання, оскільки неадекватність поняття може ускладнити розуміння та призвести до необхідності додаткового тлумачення тексту юридичного документа [3, с. 1, 57 – 59].

Мовні правила, якими, на думку більшості теоретиків права і філологів, повинен відповідати текст законів, розділяються на загальнолінгвістичні, термінологічні, синтаксичні та стилістичні.

Найголовніше правило загально-лінгвістичного характеру – створення оптимального тексту для найкращого сприйняття адресатом виражених мовними засобами правових норм. Воно є найбільш загальним і в подальшому конкретизується у власне термінологічних, синтаксичних і стилістичних правилах. Загально-лінгвістичними правилами є принципи:

- доступності (текст закону повинен максимально легко бути доступним будь-якому адресатові);
- зрозумілості (в законодавчих текстах повинні виключатися багатозначність і нелогічні зв'язки між складовими частинами);
- економії (текст закону повинен визначатися оптимальним обсягом, який виключає як недосказаність, так і логічну надмірність);
- виразності (мовні засоби, які використовуються для вираження норм права в конкретному нормативному акті, повинні бути адекватні методу правового регулювання);
- когезії та когерентності (вимога відповідної формальної та змістової зв'язаності речень у межах абзацу або іншого структурного елементу правового тексту (частини, статті тощо));
- дотримання в нормативному тексті граматичних правил.

Термінологічні вимоги мають на меті обґрунтувати вживання в законі конкретних термінів, що позначають ті чи інші поняття. До них належать:

- ясність, однозначність, апробованість практикою, економічність вираження, експресивна нейтральність, відсутність конотації (додаткове смислове навантаження терміну, викликане соціокультурними факторами);

- правило «одне поняття – один термін».

Синтаксичні вимоги (що стосується словосполучень і речень) передбачають таке:

- всі члени речення повинні бути узгоджені між собою відповідно до мовних норм;
- конструкції речень не повинні бути занадто складними, але й не штучно скороченими;
- слід прагнути до відносної простоти пунктуації. Словосполучення, синтаксичні конструкції (з одного боку) і форми, що виражають, як правило, деяке нестійке поняття (з іншого), повинні відповідати як синтаксичним, так і термінологічним вимогам.

Стилістичні правила юридичної техніки пов'язані зі стилістикою – сферою лінгвістики, яка досліджує функціонування (або способи використання) мовних одиниць і категорій в межах літературної мови відповідно до функціонального розшарування в різних умовах мовного спілкування. Офіційно-діловий стиль взагалі та законодавчий підстиль, зокрема, мають ряд особливостей, їм притаманні точність, певна «сухість»

(відсутність експресії). Основними стилістичними принципами юридичної техніки є лексико-морфологічна селекція. Для законодавчого тексту з усього словникового запасу мови відбирають слова, що найбільше підходять для виразу правових норм.

У тексті закону слід уникати рідко вживаних слів, архаїзмів, неологізмів, варваризмів, просторіччя і вульгаризмів, жаргонних слів, а також синонімів у межах однієї й тієї ж галузі права. Неприпустима й омонімія (позначення в межах одного акту за допомогою одного й того ж слова різних понять). Слід звернути особливу увагу на використання dokonаних і недokonаних форм дієслова, віддієслівних іменників і прикметників.

Стійкість способів вираження норм у текстах законів проявляється, зокрема, у використанні визначеного законодавцем певного набору мовних кліше – стандартних формулювань, які склалися під впливом багатолітньої практики, недопущення мовної недостатності та надмірності. Правова норма повинна бути виражена максимально повно і чітко. Надлишковими, з точки зору мови, слід вважати всі норми, які містять казуїстичний перелік тих чи інших осіб (речей, діянь) і закінчуються зворотами типу «та ін.», «тощо». Така побудова норм не придатна через нульову семантичну (смилову) цінність [3, с. 65, 68, 69]

Таким чином, розбудова правової держави, утвердження принципу верховенства права потребують, щоб право було об'єктивоване в мові адекватно й недвозначно. Право як регулятор людської поведінки тим ефективніше виконує свою роль, чим правильніше концептуально й лінгвістично викладені його констатації, дозволи, заборони.

Література:

1. Справочник по нормотворческой технике / Пер. с нем. – 2-е изд., перераб. – М., 2002. – с. 122.
2. Дзейко Ж. О. Європейська філософсько-правова думка та проблеми законодавчої техніки (XIX – поч. XX ст.) // Бюлетень Мін-ва юстиції України. – 2005. – № 11. – с. 12.
3. Керимов Д. А. Законодательная техника. Научно-методическое и учебное пособие. М., 2000. – с. 1, 57 – 59, 65, 68, 69.

ПРАВО ГРОМАДЯН НА СВОБОДУ ВІРОСПОВІДАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

Тунян Нарек Таронович

Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого

Релігійна приналежність кожної людини повинна бути справою її власних переконань і сумління і кожен має право сповідувати свою релігію так, як вони йому це підказують.
(Джеймс Медісон)

Аналіз історії українського права дозволяє зробити висновок про те, що релігійна свобода є найпершим фундаментальним правом, що знайшло своє закріплення в політичних документах ще задовго до того, як з'явилася ідея захисту громадянських та політичних прав. На думку деяких вчених релігійну свободу почали забезпечувати ще з 1648 року – це особлива дата в історії України, тому що саме тоді почалася Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, яка змінила шлях розвитку українського народу. Саме релігія в той час зіграла важливу роль для об'єднання населення в єдиний народ для війни проти Речі Посполитої.

Чинна Конституція України та Закон “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991р. право громадян на свободу віросповідання закріплюють як одне з важливих прав. Є всі підстави стверджувати, що в Україні існує демократичний підхід до цього питання, адже законодавчо закріплено право об'єднань віруючих у сфері проведення релігійних обрядів і церемоній; добродійної і культурно-освітньої діяльності; міжнародних зв'язків та контактів; поширення інформації релігійного змісту (релігійної літератури, предметів інформаційних матеріалів релігійного призначення); заснування підприємств для випуску богослужбової літератури і виробництва предметів культового призначення. Враховуючи можливість заснування підприємств релігійного призначення і створення релігійних організацій, законодавством також регулюється правосуб'єктність і види учасників названих відносин, їх правовий статус, порядок реєстрації статутів, основи припинення діяльності зазначених груп, у тому числі у судовому порядку. З цього можемо зробити висновок про те, що з боку держави спостерігається ліберальний підхід у питанні світогляду і віросповідання, що, у свою чергу, гарантує більшу міру свободи релігії.

Ч. 3 ст. 35 Конституції України, закріплює важливе положення про те, що церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а

школа – від церкви, і що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Це показує нейтральний характер України у питанні віросповідання, тобто усі релігії рівні за своєю значимістю і з цього слідує, що усі релігійні організації та об'єднання віруючих рівні між собою. А щодо відносин “Держава – Церква”, релігійні організації, об'єднання віруючих, то тут діє принцип “дозволено те, що не заборонено законом”.

Чинна Конституція України закріплює важливе положення про те, що всі громадяни повинні виконувати закони, незалежно від їх віросповідання. Якщо громадянин України в силу своїх релігійних переконань не може служити в Збройних Силах України, то обов'язкова військова служба йому повинна бути замінена на не військовою (альтернативну).

Виходячи з вище сказаного, можна виділити основні принципи законодавства щодо свободи віросповідання, які закріплені в Конституції України та Законі “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991р.: рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії; жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова; усі релігії, віросповідання та релігійні організації є рівними перед законом; відокремлення церкви і релігійних організацій від держави; відокремлення школи від церкви і релігійних організацій.

Але незважаючи на високий рівень релігійної свободи, законодавство України обмежує здійснення права на свободу світогляду і віросповідання. Це можливо лише на підставі закону і лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей (ч. 2 ст. 35 Конституції України), а також у випадках передбачених ст. 64 Конституції України, тобто в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Слід зазначити, що у цій сфері суспільних відносин існує багато проблем і серед них головними виступають політизація релігійних відносин і міжконфесійні конфлікти. Це основні проблеми, що потребують сьогодні вдосконалення. Зробити це потрібно шляхом внесення певних змін до законодавства, адже Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991 року був прийнятий на п'ять років раніше Основного Закону, а тому багато в чому не відповідає вимогам Конституції України.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Чечило Марія Володимирівна

ад'юнкт кафедри теорії держави та права Київського національного університету внутрішніх справ

Концепція прав людини включає у себе дві складові цієї ідеї, дві групи прав. Перша полягає у тому, що невід'ємні і невідчужувані права належать людині тому, що вона людина. Це моральні, або природні права, які впливають з самої людської природи кожного індивіда, і призначення їхнє у тому, щоб підтримувати в людині почуття власної гідності. Друга включає юридичні права, які встановлюються відповідно до нормотворчих процесів, які відбуваються як на національному, так і на міжнародному рівні. Основою подібних прав є згода тих, на кого вони розповсюджуються, тобто згода суб'єктів права, у той час, як основу першої групи прав складає природний порядок.

Права людини — це невідчужувані свободи і права особи, які індивід отримує в силу свого народження, основне поняття природного і, взагалі, будь-якого права в цілому. Права людини охоплюють громадянські права і політичні свободи, економічні, соціальні і культурні права, також права спільнот, тобто дітей, жінок, національних меншин, народів тощо. До певної міри, можна говорити і про права людства. При розповсюдженні прав людини на спільноти вони не відчужуються від індивіда, вихідним залишається визнання самоцінності всіх індивідів, що складають ту чи іншу спільноту.

Захист прав і свобод людини — це відновлення порушеного правового статусу, притягнення порушників до юридичної відповідальності” [1, с. 188-189]. Необхідність в захисті виникає тоді, коли є перешкоди в здійсненні прав і свобод, або погроза їх порушення, а також за необхідності припинення порушення прав людини, усуненні перешкод в їх реалізації і відновленні порушеного права [2, с. 78-79]. Захист може здійснюватися шляхом втручання органів держави в процес реалізації прав і свобод як охоронна реакція на об'єктивний чинник відхилення від правопорядку...” [1 с. 189]. До того ж, захист пов'язується з діяльністю державних органів, між тим, в юридичній літературі правозахисну діяльність визначають як незалежну від органів держави.

Внаслідок політичного протистояння ситуація з правами людини в Україні погіршилась. Про це заявляють правозахисні організації, які представили щорічну доповідь “Права людини в Україні – 2006”[2]. Єдина зміна на краще, яку фіксують правозахисники, — те, що в Україні повною мірою реалізовано свободу зібрань. Період політичного протистояння, який закінчився повномасштабною політичною кризою, не сприяв захисту

прав людини. Про них опоненти, зайняті взаємопоборюванням, згадували хіба що для виправдання своїх дій та здобуття політичних вигод. Як констатують правозахисники, політичне протистояння вкрай негативно позначилось на незалежності судової влади. Посилилось рейдерство, а право власності виявилось незахищеним. Зріс адміністративний тиск, поменшало свободи слова та прав журналістів, особливо в регіонах, почастишали випадки насильства на расовому та етнічному ґрунті.

Взагалі рівень агресії та насильства в українському суспільстві зріс у 2006 – 2007 роках, зазначають правозахисники, пов'язуючи це знову-таки з жорстокістю політичних баталій. Особливо катастрофічна ситуація в правоохоронних органах, де актуальною залишається проблема катувань. “Міліція є більш репресивним органом, ніж органом, який захищає права і свободи. У перші 72 години фактично громадянин є беззахисним перед міліціонером. Будь-який міліціонер може зробити з цією людиною все, що завгодно”. Щоб не допустити порушення прав співробітниками міліції необхідно в таких випадках встановлювати відеоспостереження в райуправліннях міліції, в приміщеннях, де громадяни залишають свої скарги на діяльність працівників міліції та пишуть заяви про вчиненні проти них злочини та інше [3]. При цьому, як наголошують правозахисники, потерпілі бояться скаржитись, бо єдиним наслідком скаргу стають нові катування.

До тепер не вжито ефективних заходів з протидії тортурам у міліції. Прокуратура розглядає скарги на дії правоохоронних органів поверхово й упереджено. Торік за різні форми застосування тортур та інших насильницьких дій з боку працівників правоохоронних органів прокуратура порушила 127 кримінальних справ, половина яких направлена в суд. Проте, за даними Державної судової адміністрації, за зазначеною статтею КК не була засуджена жодна людина.

Актуальна також проблема — стеження силових структур держави за її громадянами та інші втручання в приватне життя. Поширене порушення, а саме втручання в спілкування людей, яке відбувається за допомогою різних технічних та електронних засобів, листування тощо, які виникають у результаті значних масштабів перехоплення повідомлень (телефони, електронна пошта, контроль трафіку в реальному часі). Закону, що регламентував би такі заходи, немає. [5].

Щоб не допустити порушень прав людини з боку державних органів необхідно посилити контроль за діяльністю міліції та інших органів виконавчої влади за допомогою таких органів, як служба безпеки України, Департамент внутрішньої безпеки Міністерства внутрішніх справ України, прокуратури, але повністю це не вирішить даного питання, оскільки в діяльності цих органів також є порушення прав людини, які приховуються від громадськості. Повинна бути повна взаємодія всіх органів державної

влади, щоб не було узурпації жодної з гілок влади та взаємодопомога. При всій складності даної проблеми захисту прав необхідно робити певні кроки, які допоможуть людині захистити свої права, а саме :

1. встановлювати відеоспостереження в приміщеннях прийому громадян в органах внутрішніх справ, щоб не допускати порушення прав людини з боку працівників міліції.

2. створити належні умови для того, щоб громадяни, які мають бажання висловити свої думки, написати заяву, надати клопотання або скарги на дії правоохоронних органів, не боялися здійснювати надані їм можливості, через те, що в майбутньому до них можуть бути застосовані будь-які тортури з боку державних органів та їх посадових осіб, шляхом конфіденційності інформації та не розголошення відомостей про особу.

3. реформувати судову гілку влади, шляхом розширення штату кваліфікованих та професійних суддів, які б щороку підтверджували свою кваліфікацію, а також посилити нагляд за законністю прийнятих в судовому порядку рішень та ухвал суду.

Література:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

2. Святоцький О.Д., Медведчук В.В. Адвокатура: історія і сучасність. – К.: Ін Юре, 1997. – 320 с.

3. За інформацією інтернет – сайту <http://www.helsinki.org.ua/>

4. Дані Державного комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. За інформацією Інтернет-видання «Телекритика» : <http://www.telekritika.kiev.ua>

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ І ФУНКЦІЇ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Патряк Тарас Степанович

Студент Україно-Нідерландського факультету Тернопільського національного економічного університету

Правове виховання – це цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування у неї правової культури і активної правомірної поведінки. Основна мета правового виховання – дати людині необхідні в житті юридичні знання і навчити її поважати закони і підзаконні акти та додержуватися їх, тобто сформувати достатньо високий рівень правової культури, здатний значно зменшити кількість правопорушень. Кожна людина, знаючи свої права і обов'язки, може грамотно захищати себе від незаконних дій з боку юридичних органів, що застосовують право.

Правове виховання тісно пов'язане з усіма видами соціального виховання – моральним, політичним, естетичним та ін. Їх можна назвати «субправовими», тобто такими, що «прилягають до правового», «пов'язані з правовим», оскільки всі вони втягуються в орбіту правового виховання.

Ознаки (рисни) правового виховання:

1) будується на засадах системи норм права;

2) припускає впровадження в правосвідомість виховуваних складових елементів упорядкованих суспільних відносин – дозволянь, зобов'язувань, заборон.

Поєднуючись у процесі функціонування права із заходами державного забезпечення, дозволяння, зобов'язування, заборони перетворюються на первинні засоби правового регулювання, які створюють умови для здійснення правомірної поведінки;

3) спирається на можливість застосування примусової сили держави через покладання юридичної відповідальності на правопорушників;

4) охоплює суб'єктів права, які не тільки додержуються правових норм, а й є схильними до правопорушень та порушили ці норми;

5) здійснюється за допомогою спеціальних правовиховних способів і засобів;

6) здійснюється вихователями, що, як правило, мають юридичну освіту або спеціальну юридичну підготовку.

Сутністю правового виховання є формування правової настанови на узгодження прагнень і сподівань особи з інтересами і сподіваннями суспільства, тобто процес вироблення непохитних правових ідей і принципів у правосвідомості виховуваних, формування правової культури.

Зміст правового виховання – це процес цілеспрямованого і систематичного впливу на правосвідомість особи (групи) за допомогою сукупності (комплексу) правовиховних заходів, певних способів і заходів, які має у своєму розпорядженні суспільство.

Функції правового виховання:

1) передача виховуваним (індивідам, громадським групам) певної суми правових знань, навичок, умінь;

2) формування правових ідей, почуттів, переконань у правосвідомості виховуваних, вироблення правової настанови на правомірну поведінку;

Правове виховання відбувається в правовому полі, у врегульованих правом сферах суспільних відносин.

Не слід плутати правове виховання і правове регулювання, хоча вони й є взаємозалежними. Об'єктом правового регулювання є головним чином відносини – вольові акти поведінки особи, а об'єктом правового виховання, виховною функцією права – її свідомість: думки, почуття, уявлення. Це не означає, що правосвідомість особи не зазнає впливу правового регулювання і його механізму. Але цей вплив є другорядним відносно поведінки особи, її вчинків.

**ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА
ОБ'ЄДНАННЯ В ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ, АСОЦІАЦІЇ, ГРОМАДСЬКІ
ОРГАНІЗАЦІЇ**

Кушніренко Олександр Георгійович

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права
України Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого*

Слінько Тетяна Миколаївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права
України Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого*

Важливим правом громадян України є право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів (ст.36 Конституції України). Право на об'єднання – одне із політичних прав, мета якого – забезпечити можливість участі кожного в громадському і політичному житті, об'єднуватися за інтересами і цілями. Воно перешкоджає узурпації влади державою, однією людиною або групою осіб.

В державно-правових і міжнародно-правових актах право на об'єднання називається по-різному: свобода союзів, свобода об'єднань, свобода асоціацій і т.ін.

Згідно із Міжнародним Пактом про громадянські і політичні права кожна людина має право на свободу асоціацій, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів (ч.1 ст. 22). За 3 Загальною декларацією прав людини ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яку асоціацію (ч. 2 ст. 20). Конституція України, відтворюючи цю норму декларації, доповнює її неможливістю бути обмеженим у правах за незалежність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Аналіз змісту права громадян на об'єднання дає можливість виділити наступні права громадян: право на створення громадського об'єднання; право на вступ в об'єднання; право стриматися від вступу; право на вихід із об'єднання; право на розпуск (ліквідацію) об'єднання й свободу союзів (свободу діяльності об'єднань).

Діюча в Україні Конституція та відповідне законодавство закріплюють право на створення і діяльність політичних партій, громадських рухів, профспілок, жіночих і молодіжних організацій, соціально-економічних і соціально-культурних спілок і асоціацій.

Політична багатоманітність і багатопартійність встановлюється невід'ємною частиною суспільного життя України. Закріплення цього положення в Конституції означає незворотність процесу установалення громадянського суспільства, в якому партії відіграють немов би роль посередника між громадським суспільством і державою. В політичній організації суспільства, незважаючи на розчарування значної частини населення, політичні партії займають дуже важливе місце, в значній мірі визначаючи її фактичний стан і перспективи розвитку у майбутньому.

У правовій державі повинен існувати закріплений законом механізм взаємодії політичних партій між собою і державою в тих областях, де їхні інтереси збігаються, і в першу чергу – система взаємовідносин партій та інших суб'єктів політичної організації суспільства в державних органах і органах місцевого самоврядування. Головною метою існування політичної партії є отримання або вплив на державну владу. Партія, яка отримує державну владу конституційним шляхом, є правлячою. Опозиційні партії також мають можливість впливати на державні органи через ЗМІ, критику діяльності уряду, беруть участь у роботі комітетів і фракцій парламенту, висловлюючи недовіру уряду і т.п.

У ч. 1 ст.37 Конституції України дається перелік діянь, які як по внутрішньому законодавству, так і по міжнародному праву тягнуть за собою притягнення до кримінальної відповідальності осіб чи груп осіб, що їх вчинили: «Утворення й діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрич її безпеки, незаконне захоплення влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються».

Цілі або дії, спрямовані на насильницьку зміну засад конституційного ладу, мають на увазі, що ігноруються демократичні правила його законної зміни і робиться ставка на державний переворот, насильницьке відсторонення від влади законно обраного глави держави або уряду, розпуск парламенту і т.ін. Що стосується порушення територіальної цілісності, то під ним слід розуміти навмисні дії або заклики до них, які направлені на законну зміну кордонів України з метою зменшення її території. Ч. 2 ст. 37 Конституції України забороняє політичним партіям та громадським організаціям мати воєнізовані формування, а ч. 3 цієї ж статті не допускає створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових

формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях.

Надзвичайно важливою є і ч.4 ст. 37 Конституції, згідно з якою заборона діяльності об'єднань громадян здійснюється лише в судовому порядку. Діяльність таких об'єднань може бути припинена в разі здійснення ними дій, спрямованих на насильницьку зміну засад конституційного ладу України та інших кримінальних дій. В першій інстанції справу про заборону політичної партії повинен розглядати Верховний Суд України.

Право на об'єднання забезпечується як внутрішньодержавними, так і міжнародно-правовими гарантіями, які є досить значними і знаходять своє закріплення в багатьох законодавчих актах. До цих гарантій слід віднести право на оскарження в суді відмови в реєстрації статутів об'єднань громадян Міністерством юстиції України та іншими органами виконавчої влади на місцях. Гарантією права на об'єднання є також відповідальність за порушення цього права. Відповідальність (кримінальну, адміністративну та іншу) за порушення законодавства про об'єднання громадян несуть винні в цьому посадові особи державних і громадських органів, а також громадяни (ст.27 Закону України «Про об'єднання громадян» від 16.07.92).

Міжнародно-правові гарантії права на об'єднання полягають в тому, що кожна особа має право згідно з міжнародними договорами України після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (ч.4 ст.55 Конституції України).

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПЕНСІЮ ЗА ВІКОМ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Наливайко Лариса Романівна

кандидат юридичних наук, доцент завідувач кафедри загальноправових дисциплін

Ганашок Ольга Андріївна

*студентка факультету підготовки фахівців з числа цивільних осіб
Запорізького юридичного інституту ДДУВС*

На сучасному етапі розвитку України значну соціальну категорію громадян складають пенсіонери, які потребують матеріального забезпечення у старості. З моменту реформування пенсійної системи минуло недостатньо часу, через що базовим джерелом виплати пенсій

залишається солідарна система. Однак на сьогоднішній день виплати за цією системою не можуть в достатній мірі задовольнити потреби осіб, які цього потребують.

У процесі реалізації права на пенсію за віком вбачається за доцільне вдосконалити механізм пенсійного забезпечення який би надав можливість пенсіонеру отримати гідну старість.

У юридичній літературі проблеми сутності пенсійних правовідносин розглядалися в роботах Н. Коробенко, І. Кременчук, В. Фещук, Т. Шлапко та інших.

Конституцією України закріплено за громадянами право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у старості та в інших випадках, передбачених законом [1]. Термін „пенсія” можна визначити наступним чином – щомісячна виплата в солідарній системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім’ї у випадках, визначених цим Законом [3].

За нормами чинного законодавства [2] до трудових пенсій відносять наступні: за віком; по інвалідності; в разі втрати годувальника; за вислугу років. Для них характерно те, що вони проводяться у грошовому вираженні; проводяться регулярно; кошти на виплати пенсій виділяються із спеціально створених для цього джерел; такі виплати залежать від тривалості трудового стажу чи інших умов, які вимагає законодавець; пенсія призначається після настання відповідного страхового випадку та інші.

В Україні існує єдина, централізована система пенсійного забезпечення, яка здійснює виплати за рахунок коштів Пенсійного фонду та частково з Державного бюджету. Особлива увага приділяється пенсіям за віком, бо вони складають основну конституційну категорію страхового випадку для громадян. І була визначена законодавцем як «право на забезпечення у старості» [1].

Пенсії за віком встановлюються особі з досягненням певного віку та наявністю необхідного стажу роботи. Законодавець в кожному окремому випадку називає відповідний пенсійний вік та його тривалість. Таким чином, право на пенсію за віком нерозривно пов’язане з трудовою діяльністю людини.

Досягнення пенсійного віку є підставою для припинення трудових відносин працівників із роботодавцем, через що у держави виникає необхідність пенсійного забезпечення громадян.

Пенсії за віком можна диференціювати за окремими підвидами залежно від умов праці, тривалості трудового стажу, спеціальних юридичних підстав і розміру цих пенсій. Законодавець поділяє

призначення пенсій за віком на 3 види: на загальних підставах, пільгових і спеціальних умовах. До загальних ми віднесли призначення за віком та трудовим стажем; до спеціальних за належністю до окремої категорії громадян, таких як інвалідів, учасників війни, багатодітних матерів та інших; на пільгових умовах мають право на пенсію за віком, незалежно від місця останньої роботи, наприклад, категорія працівників зайнятих повний робочий день на підземних роботах чи роботах з особливо шкідливими і особливо тяжкими умовами праці тощо.

Реформування пенсійної системи в Україні є достатньо великим кроком у гідне майбутнє. Так існування солідарної, накопичувальної та додаткової добровільної системи пенсійного забезпечення відкриває перед пенсіонером можливість зустріти гідну старість за умови злагодженої роботи всієї системи загалом. Однак другий та третій рівні ще не отримали достатньої довіри та реальної можливості реалізації цього права, що говорить про необхідність вдосконалення та створення додаткової нормативної бази для злагодженої роботи всієї пенсійної системи в цілому.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про пенсійне забезпечення – Закон України від 5 листопада 1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №3. – Ст. 10.
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування – Закон України від 9 липня 2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №49-51. – Ст. 376.

**ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ МЕХАНИЗМА УГОЛОВНО-
ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ ОБЪЕКТОВ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО
ФОНДА**

Бирюков Дмитрий Владимирович

*слушатель магистратуры Луганского государственного университета
внутренних дел имени Э. А. Дидоренко*

Борьба с экологической преступностью представляет собой одно из наиболее приоритетных направлений нового поколения в уголовно-правовой науке. Среди норм, предусматривающих уголовную ответственность против окружающей природной среды, особый интерес для нас представляет ст. 252 УК Украины. Данная норма содержит ряд неоднозначных положений, вызывающих научный интерес.

Так, в первую очередь, нами рассматривается правовая природа понятия «природно-заповедный фонд» как такового, его отражение и нормативное регулирование в действующем национальном и международном законодательстве и последующий механизм установления уголовно-правовой защиты объектов и территорий природно-заповедного фонда.

В последующем нами рассматривается бланкетная конструкция ст. 252 УК Украины, раскрываются ряд присущих ей недостатков. Прежде всего, усложненная бланкетность касается установления предмета и критериев противоправной деятельности, за которую вышеназванной статьей УК Украины предусмотрена уголовная ответственность.

Кроме того в объект исследования входит предложенный квалифицированный состав преступления, предусмотренного ст. 252 УК Украины. В частности, речь идет об уничтожении или повреждении объектов природно-заповедного фонда, вследствие бездействия должностных лиц, на которых возложена обязанность осуществления контроля над неприкосновенностью объектов и территорий природно-заповедного фонда.

Данной проблематике посвящены работы Г.И. Полищук, Н.А. Орловой, О.А. Химича, М.И. Малышка. Особый интерес представляют собой работы Ф.Р. Штильмарка, В.М. Бевзенко и В.Г. Грузловой. Однако в своих исследованиях эти ученые рассматривают данную проблему больше с экологической, нежели, уголовно-правовой точки зрения.

На наш взгляд, существует обоснованная необходимость преобразования усложненной бланкетной структуры механизма

установлення уголовно-правової захисти об'єктів природно-заповідного фонду, який перешкоджає ефективній роботі даного інституту в правоприменительній діяльності. Крім того, вимоги законодавства не знайшли свого відображення в кримінальному праві в частині відповідальності спеціального суб'єкта, що необхідно виправити шляхом криміналізації розглянутого в останньому розділі кваліфікованого складу злочину.

Обґрунтованість подібних пропозицій пов'язана з існуванням ряду колізій законодавства, регламентуючого досліджувану інститут. Це підтверджується існуючою судовою практикою по подібного роду справам, а також правовою та екологічною статистикою. Крім того в підтримку даної позиції висловлюється ряд експертів, а також дослідників проблем екологічної злочинності.

Таким чином, в даному дослідженні, використовуючи методи аналізу документів, експертного опитування, порівняльного та структурно-функціонального аналізів ми аргументуємо запропоновані в результаті магістерської роботи висновки та висновки в межах об'єкта дослідження.

Ряд авторів висловлюються за декриміналізацію ряду екологічних злочинів, в протилежність введенню або посиленню господарських економічних санкцій, мотивуючи це поширеністю вчинення даних злочинів саме суб'єктами підприємницької діяльності. Також, заслуговує уваги позиція щодо встановлення чітких критеріїв розмежування діянь, передбачених ст. 252 КК України та ст. 91 КУоАП. Дані проблеми представляють додатковий науковий інтерес, заслуговуючий окремого дослідження.

МІЖНАРОДНІ ПРИНЦИПИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ЯК ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Власюк Аліна Миколаївна

студентка факультету підготовки кадрів для МВС України Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

За статистичною інформацією МВСУ кількість злочинів, вчинених особами, що не досягли повноліття становила 19888 з усіх зареєстрованих у 2006р.. Отже, дослідження проблеми злочинності неповнолітніх є надзвичайно актуальним.

Основними причинами злочинності неповнолітніх є:

- соціальне розташування і, як наслідок, невдоволеність своїм соціальним становищем (потреби молоді людини знаходяться в дисонансі з можливістю їх задовольнити)
- відсутність належного контролю з боку батьків та освітніх установ
- низький рівень морального виховання
- упущення правової освіти, що породжують правовий інфантилізм, правовий нігілізм та правовий цинізм
- вплив різних субкультур, в тому числі і кримінальної (культ сили, жорстокості, наркотиків).

Майбутнє нації – діти, підлітки, молодь повинні стати об'єктом виваженої, цілеспрямованої та послідовної державної політики з запобігання злочинності неповнолітніх, оскільки неповнолітні правопорушники є резервом злочинності у майбутньому.

Світовий досвід свідчить, що створення та ефективне функціонування ювенальної юстиції, поряд з застосуванням комплексу тактичних і стратегічних заходів з профілактики злочинності є інструментом, що дозволяє забезпечити реальне та суттєве зменшення кримінальних процесів.

Міжнародні принципи і норми, що стосуються ювенальної юстиції закріплені, перш за все, у Конвенції ООН про права дитини, у «Пекінських правилах», «Ер – Рядських керівних принципах». Дані міжнародні стандарти повинні бути інтегровані до системи національного законодавства кожної з держав, що підписали Конвенцію ООН про права дитини. Міжнародна спільнота висловлює думку про те, що для того, щоб країна відповідала сучасним вимогам, необхідна певна спеціалізована система судочинства щодо неповнолітніх, яка водночас є важливим інститутом системи захисту прав дитини.

Основним принципом ювенальної юстиції визначається те, що правопорушник важливіший ніж саме правопорушення. Цей підхід ґрунтується на положеннях:

1. підлітки за своїм розвитком ще не здатні адекватно усвідомлювати свої вчинки і нести за них відповідальність.
2. підлітки перебувають у такому віці, коли їх можна перевиховати, чим запобігти повторним правопорушенням.

При створенні спеціалізованих судів у різних країнах сформувався неоднаковий підхід щодо такого виду юрисдикції як ювенальна юстиція. Досить чітко окреслились два варіанти:

1) автономний суд для неповнолітніх, що не пов'язаний із загальним судом (США, Канада, Англія, Бельгія, Франція, Нідерланди, Росія, Польща, Венгрія, Єгипет, Японія, Австралія, тощо);

2) загальний суд, який набув функції розгляду справ щодо неповнолітніх (Німеччина, Австрія, Іспанія, Португалія, Швейцарія).

Таким чином єдиної моделі спеціального судочинства стосовно неповнолітніх не існує. Видозміни залежать від національного законодавства кожної країни. Але розбіжності не стосуються основних специфічних принципів ювенальної юстиції. Йдеться про вікову специфіку, про переважно охоронний характер ювенальної юстиції, її соціальну спрямованість і про індивідуалізацію судового процесу. Основними принципами ювенальної юстиції є :

- цінність особистості дитини, яка постала перед судом
- пріоритет відновного підходу перед каральним у здійсненні правосуддя
- конфіденційність
- обов'язкове використання у судовому провадженні у справах неповнолітніх даних про неповнолітніх, отриманих судом від спеціалізованих допоміжних соціальних служб
- посилення охоронної функції суду по відношенню до дитини
- спеціальна підготовка суддів
- спрощений (неформальний) порядок судочинства по відношенню до неповнолітніх
- наявність системи допоміжних служб.

Крім звичних для нашої системи каральних функцій ювенальна юстиція повинна мати такі спеціальні функції :

- відновну (відновлює порушені права та свободи жертви злочину, виправляє шкоду, спричинену злочином)
- реабілітаційну (реабілітація дитини, яка стала об'єктом жорстокого поводження або недбалого піклування і неповнолітнього правопорушника, який має бути ресоціалізований)
- примирну (розв'язання конфліктів шляхом порозуміння та взаємних поступок).

Таким чином, ювенальна юстиція зміщує акценти з покарання на соціальну реабілітацію, сприяє відновленню стосунків дитини та оточуючого середовища.

В досягненні Україною такої стратегічної мети як кримінологічна безпека дуже важливим є аналіз зарубіжного досвіду та запозичення його позитивних надбань з науково обгрунтованою адаптацією до сучасних умов і вимог розвитку нашого суспільства.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини . Правове положення неповнолітніх в Україні. Збірник нормативних актів. – Х., 2002. – С.21.
2. Мельникова Э.Б. Ювенальная юстиция: Учеб.пособие. – М., 2001. – С.14.
3. Проблеми бездоглядності та безпритульності дітей. Тематична державна доповідь про становище дітей в Україні (за підсумками 2003 року). – К., 2004. – С.112.
4. Концепція створення та розвитку системи ювенальної юстиції в Україні.
5. <http://www.citizen.org.ua/zakony/70.html>
6. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства; Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами); Словник-довідник з ювенальної юстиції / За ред. В.С.Зеленецького, Н.В.Сібільової. – Х.: Право, 2004.
7. Правовые системы мира: Энциклопедический справочник/ Отв.ред. А.Я.Сухарев. – 2е изд., измен. и доп. – М.: Норма, 2001.
8. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей / Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Державний Комітет України у справах сім'ї та молоді, Центр «Розвиток демократії», Інформаційно-методичний центр «Дебати», Жіночий Консорціум України/. – К.: РА «Прем'єр Медіа», 2003.
9. www.ukrstat.com.ua

МЕДІАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПРИМИРЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Возьянов Дмитро Костянтинович

курсант факультету кримінальної міліції Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Загальновизнаним постулатом кримінального законодавства будь-якої країни є положення про те, що особа, яка вчинила злочин, зобов'язана перетерпіти заходи державно-примусового впливу у формі позбавлень особистого, організаційного або майнового характеру. При цьому, один із найдійовіших чинників, що стримують злочинність, полягає не у жорстокості покарання, а в їхній неминучості. Разом з тим у ряді випадків, спеціально передбачених законом, особа, яка вчинила злочин, може бути звільнена від кримінальної відповідальності.

Припинення кримінального переслідування можна визнати обґрунтованим і справедливим тоді, коли воно не перешкоджає охороні прав і свобод особи, суспільному правопорядку і, разом з тим, сприяє виправленню винної особи та попередженню здійснення нових злочинів. Іншими словами, коли це відповідає завданням кримінального

законодавства й дозволяє досягти цілей покарання без його реального застосування.

За цих умов процедура медіації (примирення) виступає найбільш прийнятним механізмом вирішення кримінального конфлікту, який останнім часом особливо актуальний, адже до числа пріоритетних напрямків сучасної кримінальної політики нашої держави відноситься положення потерпілого від злочину. На основі Рішення Ради Європейського Союзу «Про положення жертв у кримінальному судочинстві» від 15 березня 2001 року, Наказом Президента України від 10 травня 2006 року № 361 була схвалена Концепція удосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів.

Така політика держави пояснюється не задовільним станом жертви злочину. Адже у більшості випадків потерпілому не відшкодовують завдані збитки злочинцем.

Медіація має дуже довгу історію. Вона існувала ще тоді, коли не існувало в'язниць і у деяких спільнотах прийнята як єдиний засіб розв'язання конфліктів між сторонами. Найважливішою перевагою цього способу розв'язання конфліктів є те, що обидві сторони мають можливість висловити не тільки свої очікування, але й почуття та переживання. Тут ніхто не засуджується і ніщо не нав'язується згори. Прийняття кожного рішення вимагає згоди обох сторін. Господарями медіаційного процесу є, відповідно, самі сторони.

По змісту медіація (посередництво) є гармонічним інструментом усунення конфлікту в злочинах, що мають обмежене коло потерпілих, оскільки саме в цьому випадку можливість практично повністю зняти конфліктну ситуацію в суспільстві забезпечується самою природою таких злочинів.

При добровільному відшкодуванні завданих збитків злочинцем ліквідується соціально-психологічна деформація, що відбулася в суспільстві. Це можливо при вчиненні злочину, який законом віднесений до категорії злочинів невеликої тяжкості та деяких злочинів середньої тяжкості, та не сприймається населенням як пограння основ суспільства, що дозволяє розглядати грошове відшкодування як адекватну компенсацію заподіяної шкоди.

Крім того, за допомогою медіації (посередництва) реалізуються превентивність у вигляді стимулювання позитивного поведіння злочинців, обмеження поширення кримінальної субкультури в суспільстві, створення можливості для осіб, що вчинили злочин, реабілітуватися в очах суспільства й уникнути змушеного вчинення правопорушень надалі.

Спірним моментом стосовно процедури медіації (посередництва) є крайня недостатність доказів, наявних на досудових стадіях

кримінального процесу. Тому, для звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням потерпілого з винною особою, повинні висуватися підвищені вимоги пред'являються до встановлення істини.

Питання розширення компромісних норм, які передбачають застосування процедури медіації, є досить дискусійним. Багато авторів пропонують розширити сферу дії статей 45 та 46 КК України, поширивши їх дію на злочини середньої тяжкості. На нашу думку, це розширення не обґрунтоване. Адже Кримінальний кодекс України містить 308 статей, які передбачають відповідальність за вчинення злочину середньої тяжкості. Тобто більшість составів злочину Кримінального кодексу України будуть підпадати під дію компромісних норм. Серед злочинів середньої тяжкості зустрічаються діяння, що представляють собою серйозну загрозу суспільству, оскільки спрямовані на цінні об'єкти та є дуже поширеними. Можливість звільнення від кримінальної відповідальності може стати підґрунтям для різних зловживань у правозастосовній практиці.

Тому, на наш погляд, більш зваженим бачиться підхід, який полягає в адресному застосуванні компромісних норм, що містять склади злочинів середньої тяжкості, шляхом створення відповідних приміток до статей Особливої частини КК України. Прихильником такого підходу є Шатихина Н.С., яка виступає за впровадження адресного застосування компромісних норм, не залежно від тяжкості злочину, у російське кримінальне законодавство. Ми вважаємо, що необхідно обмежитися застосуванням компромісних норм злочинами середньої тяжкості.

Література:

1. Уголовный кодекс Украины (с изменениями и дополнениями по состоянию на 20 июля 2007 года). – Х.: ООО «Одиссей», 2007. – 272с.
2. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів № N 361/2006, схвалена Указом Президента України від 10.05.2006 р.
3. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: Монографія. – К. Атіка, 2004.
4. Головка Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве / СПб. - 2002.
5. Микитин Ю.І. Медіація у кримінальних справах: деякі правові аспекти. – К.: «Арт-Бюро», 2006.
6. Присяжнюк Т. Вдосконалення інституту потерпілого в системі кримінального права України // Проблеми державотворення і захисту прав людини. Матеріали XI регіональної науково-практичної конференції. Львів – 2005.

7. Тертишник В. Без суду і слідства: гострі кути реформування кримінально процесуального законодавства // Юридичний журнал. – 2004. - № 11(29).
8. Шатихина Н.С. Институт примирения с потерпевшим как форма медиации в уголовном праве // Российское право в интернете. www.rli.consultant.ru/magazine/2004/01/ugol/art1/ (5.03.2008).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКСПЕРТНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Гуріна Дарія Петрівна

ад'юнкт кафедри судових експертиз Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ

Боротьба зі злочинністю може бути ефективною тільки якщо вживаються дієві заходи профілактичного характеру. Профілактика – це система заходів економічного, соціально-культурного та правового характеру, які застосовують державні органи та громадські організації з метою боротьби зі злочинністю, усунення причині умов вчинення злочинів, запобігання їм [1, с. 75]. Профілактична робота повинна займати важливе місце у діяльності експертних установ.

Питання експертної профілактики досліджувалися такими науковцями-криміналістами України та країн СНД як І.А. Алієв, Р.С. Белкін, Ф.Є. Давудов, В.Ф. Колмаков, Ю.Г. Корухов, Ю.К. Орлов, Б.І. Пінхасов, І.Я. Фрідман, А.Р. Шляхов та ін. Однак варто зазначити, що наукових праць, безпосередньо присвячених основним принципам профілактичної діяльності експерта, останнім часом не публікувалося.

До основних принципів експертної профілактичної діяльності відносять: планування, забезпечення контролю за здійсненням профілактичних заходів, взаємодія експертних установ із слідчими та оперативними службами, доцільність профілактичних рекомендацій [2, с.196].

Планування є необхідною складовою частиною успішної організації будь-якої роботи. Профілактична діяльність експертної установи передбачає таку організацію, яка б надавала можливість:

- а) визначати на початковому етапі вивчення матеріалів можливості використання спеціальних знань для попередження правопорушень;
- б) отримувати максимальну інформацію профілактичного характеру за допомогою досвіду дослідника;
- в) методично вірно та повно фіксувати отримані відомості;
- г) організувати ефективний облік профілактичної роботи;
- д) координувати профілактичну роботу з іншими експертними установами;

є) проводити наукову розробку питань щодо попередження злочинів; та ін. [3, с.17-18].

Профілактична робота повинна проводитися систематично та цілеспрямовано, необхідно передбачати конкретні профілактичні заходи в планах роботи інститутів. Результати роботи слід відображати у річних звітах [3, с.23].

Принцип забезпечення контролю за здійсненням профілактичних заходів, на жаль, не має під собою законодавчого ґрунту. Законодавець не визначає обов'язок слідчого чи суду відсилати у експертні заклади копію подання, підготовленого на основі експертних профілактичних пропозицій, а також сповіщати про заходи, що були прийняті відповідними організаціями та установами з метою усунення обставин, що сприяли скоєнню правопорушень. Для регламентації цього питання доцільно було б прийняти спільні інструкції зацікавлених відомств, які б зобов'язували суди та слідчих сповіщати експертні установи про хід реалізації їх профілактичних пропозицій [3, с.70]. Також у кожному із документів, що відправляється з питань профілактики або у супроводжувальному документі до нього повинне бути прохання сповістити про прийняті заходи [3, с.20].

Важливою умовою успішного здійснення спеціальних заходів попередження правопорушень є взаємодія експертних установ із слідчими та оперативними службами. Систематична, цілеспрямована взаємодія експертних установ з правоохоронними органами дозволяє більш чітко планувати заходи по знищенню умов, що сприяють скоєнню окремих правопорушень, більш широко використовувати спеціальні знання в попереджувальній роботі, а також підвищувати ефективність профілактики правопорушень в цілому. Взаємодія в сфері профілактики правопорушень може бути здійснена при вирішенні ряду завдань: активізації діяльності всіх суб'єктів взаємодії в сфері профілактики правопорушень, об'єднання їх зусиль, забезпечення конкретності профілактичної діяльності, усунення дублювання [3, с.68].

Науковці визнають, що успішній взаємодії експертних закладів з органами розслідування та судами щодо попередження правопорушень сприяло б удосконалення правового регулювання профілактичної діяльності. Доцільним було б створення Координаційної ради із профілактики правопорушень. Ця рада організувала б діяльність правоохоронних органів та експертних установ з питань реалізації профілактичних пропозицій, здійснювала б методичне керівництво та координацію профілактичної роботи різних експертних установ [4, с.119].

Принцип доцільності профілактичних рекомендацій тісно пов'язаний з попереднім принципом. І.Я. Фрідман відзначав, що аналіз пропозицій з попередження правопорушень, розроблених в експертних

установах, показує, що не всі вони достатньо обґрунтовані та економічно доцільні. Подібних недоліків можна було б уникнути, якщо був би налагоджений систематичний обмін інформацією, що стосується тих фактичних обставин, які могли бути предметом дослідження в установах судової експертизи. Обмін інформацією дозволив би уникнути дублювання [4, с.119].

Ю.С. Сушко також звертає увагу на те, що профілактичні рекомендації не повинні коштувати дорого, а також не перешкоджати виробничому процесу на підприємстві. Він підкреслює, що встановлені експертом порушення, недоліки слід викладати у висновку чітко, конкретно і переконливо. Вони повинні мати документальне, нормативне обґрунтування та логічну послідовність [5, с.27].

На нашу думку, ретельна аргументація запропонованих заходів щодо попередження правопорушень – одна з важливих умов успішної реалізації рекомендацій експерта. Якщо сутність, економічна доцільність, технічна можливість здійснення та інші пропозиції експерта не зрозумілі слідчому та суду, це може ускладнити виконання експертних рекомендацій [6, с.78-79].

Профілактична робота – один із важливих напрямків діяльності експертних установ. Раніше у цій роботі експертні установи України займали провідне місце, а тепер вона майже зовсім не проводиться [7, с. 56 - 57]. Це істотно впливає на стан профілактичної роботи державних органів взагалі, тому проблеми експертної профілактики вимагають особливої уваги.

Література:

1. Криміналістика (криміналістична техніка): Курс лекцій / П.Д. Біленчук, А.П. Гель, М.В. Салтевський, Г.С. Семаков. – К.: МАУП, 2001.- 216с.
2. Зинин А.М., Майлис Н.П. Судебная экспертиза. – М.: Право и закон, 2002. – 318с.
3. Профілактическая деятельность экспертных учреждений системы Министерства юстиции СССР (методическое пособие для судей, следователей и судебных экспертов). – М., 1980. – 186 с.
4. Фридман И.Я. Актуальные проблемы теории и практики профилактической деятельности экспертных учреждений // Вопросы судебной экспертизы. Вып. № 16. Баку, 1973. – С. 114 - 121.
5. Сушко Ю.С. Використання спеціальних знань судових експертів – економістів для профілактики правопорушень в сфері економіки // Право України, 1997, № 7. – С.25 -29.
6. Фридман И.Я. Использование данных судебной экспертизы для предупреждения правонарушений. К., РИО МВД УССР, 1972. – 168 с.

7. Фрідман І.Я. Попередження злочинів у криміналістиці та судовій експертизі // Теорія та практика судової експертизи та криміналістики: Збірник науково-практичних матеріалів (до 55-річчя видання роботи С.М. Потапова «Введение в криминалистику») / Міністерство юстиції України; Харківський НДІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса – Харків: Право, 2001. – С. 51-59.

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ЯК НЕВІДКЛАДНА СЛІДЧА ДІЯ

Довгополик Олексій Петрович

ад'юнкт кафедри кримінального процесу Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

Огляд місця події – це найбільш складна слідча дія. Вона часто провадиться як першочергова після порушення кримінальної справи. В чинному законодавстві термін “місце події” не роз’яснюється, тоді як в науковій літературі місце події частіше всього визначається як певна територія або приміщення, в межах яких відбулася сама подія злочину або знайдено його наслідки. При цьому припускається, що по одному злочину можливе існування декількох місць подій [1, с. 160; 2, с. 554]. Згідно ст. 190 КПК України “огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до порушення кримінальної справи. В цих випадках, при наявності для того підстав, кримінальна справа порушується негайно після огляду місця події” [3, с. 160].

Огляд місця події є невідкладною слідчою дією. Такої думки дотримуються Р.С. Белкін, В.Ю. Шепітько, В.В. Назаров, Г.М. Омеляненко, Ю.П. Алєнін, В.Т. Маляренко та інші. Невідкладність полягає у необхідності вчасного проведення огляду місця події з метою виявлення і фіксації важливої для слідства інформації, виявлення та вилучення речових об’єктів зі слідами злочину, які мають значення для встановлення істини. Затримка щодо проведення цієї слідчої дії може призвести до втрати слідів злочину й іншої важливої інформації.

Водночас, деякі вчені вважають невідкладними лише слідчі дії, які провадяться одразу після порушення кримінальної справи, тобто на першому етапі досудового слідства [4, с. 190]. Така думка досить поширена серед російських науковців (С.Л. Масльонков, Б.А. Лукічев). Вона навіть знайшла своє відображення в нормах кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації (ст. 5 КПК), згідно з якими невідкладні слідчі дії – це дії, що здійснюються органом дізнання після порушення кримінальної справи, по якій провадження попереднього

слідства обов'язкове, з метою виявлення і фіксації слідів злочину, а також доказів, що потребують закріплення, вилучення та дослідження без затримки [5].

Відповідно до змісту визначення, огляд місця події не буде вважатися невідкладною слідчою дією, якщо його проведено до порушення кримінальної справи. На нашу думку, термін “невідкладні слідчі дії” має більш широке значення.

В тлумачних словниках “невідкладний” (-а, -е) визначається як терміновий; такий якого не можна відкладати; якого треба здійснювати, розв'язувати негайно [6].

Невідкладність огляду місця події цілком очевидна. З цього приводу А.Свенсон і О.Вендель зазначають: “Місце скоєння злочину – найбільш рясне джерело усілякого роду відомостей, і у більшості випадків розкриття злочинів цілком залежить від того, чи в повній мірі використано це джерело. Воно дає слідству важливі докази. Правоохоронці, які перші прибули на місце, зобов'язані потурбуватися про врахування кожного з них, щоб жодне не було пропущене внаслідок недбалості або легковажності. Якщо таке трапилось, втрачене не можна відновити; відновлення втрачених доказів неможливе” [7, с. 13].

На невідкладність цієї слідчої дії також вказує закріплений в кримінально-процесуальному законодавстві принцип, який визначає швидке та повне розкриття злочинів, як завдання кримінального судочинства (ст. 2 КПК України). При цьому швидке розкриття злочину означає мінімально можливий часовий проміжок між появою підстави до порушення кримінальної справи (коли стає відомо про скоєний злочин) і моментом розкриття злочину (коли набирає сили остаточне рішення по справі). Повне розкриття злочину вказує на встановлення всіх обставин, що входять у предмет доказування [8, с. 15]. Вказаний принцип зобов'язує правоохоронні органи негайно (невідкладно) приступати до збору інформації, що має значення для правильного вирішення справи, одним із засобів якого є провадження огляду місця події.

Враховуючи вищевказане можна зробити висновок, що огляд місця події належить до невідкладних слідчих дій, при цьому невідкладною ця дія буде за будь-яких обставин (незалежно від того порушена кримінальна справа чи ні).

Література:

1. Шепітько В.Ю. Криміналістика: Курс лекцій. Издание третье. – Х. – 2006. – 368 с.
2. Белкін Р.С. Криміналістика, учебник для вузов. – М. – 2001. – 990 с.

3. Казарінова Л.В. Производство неотложных следственных действий сотрудниками оперативных подразделений уголовно-исполнительной системы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.09. – Владимир, 2007. – 22 с.
4. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Істина, 2007. – 456 с.
5. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации, принятый Государственной Думой 22.11.2001 г. (в ред. Федерального закону від 06.12.2007 № 335-ФЗ) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru/popular/upkrf/>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovnyk.net/>
7. Свенсон А., Вендель О. Раскрытие преступлений. Современные методы расследования уголовных дел. – М., 1957. – 475 с.
8. Уголовно-процессуальный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / под общей редакцией В.Т. Маляренко, Ю.П. Аленина. – Х.: ООО Одиссей, 2007. – 1008 с.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМИ ПРО ШАХРАЙСТВО ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ (Ч.3 СТ.190 КК УКРАЇНИ)

Лисенко Артур Григорович

слухач магістратури Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка

Сучасний світ практично неможливо уявити без нових інформаційних технологій, в основі яких лежить широке використання комп'ютерної техніки та новітніх засобів комунікацій. Сьогодні комп'ютери впроваджуються в різноманітні галузі людської діяльності. На теперішній час комп'ютери широко використовуються з метою опрацювання та зберігання різноманітної інформації. Використовуються вони і в злочинній діяльності. Під час розслідування розкрадань, злочинів в кредитно-банківській системі все частіше зустрічаються комп'ютерні засоби, які або служать об'єктом злочинного посягання, або є засобами здійснення злочинів і зберегли сліди злочинної діяльності. Частина 3 статті 190 КК України передбачає кримінальну відповідальність за шахрайство, вчинене шляхом використання електронно-обчислювальної техніки. Необхідно відзначити, що ця норма викликає багато зауважень у науковців та практиків. Перш за все вони стосуються того, що шахрайство

являє злочин, пов'язаний з обманом, тобто повідомленням неправдивих відомостей людині, або зловживанням довірою людини, а отже, «не можна обманути комп'ютер або зловживати його довірою». Однак при вчиненні такого шахрайства обманюється ніяк не комп'ютер, а людина, яка використовує комп'ютер для інтенсифікації діяльності, наприклад, щодо банківських розрахунків. Має місце можна сказати опосередкований обман, тобто певні неправдиві відомості повідомляються не безпосередньо людині, а опосередковано, через комп'ютер, тому вказана норма «має право на існування».

На думку Б.В.Волженкіна, відокремлення «комп'ютерного шахрайства» у самостійний склад злочину насамперед продиктоване лише незвичністю способу вчинення злочину з використанням комп'ютерної техніки, коли «в оману» вводиться електронно-обчислювальна машина. А.І. Бойцов вважає, що особлива потреба у відокремленні розкрадання з використанням комп'ютерних технологій у самостійний склад відсутня, достатньо лише існування відповідної кваліфікуючої ознаки шахрайства. Свою позицію автор аргументує схожістю проникнення до комп'ютерних мереж з метою вчинення шахрайства та проникнення до житла з метою вчинення крадіжки. Я погоджуюсь з тим, що відокремлювати цю норму та вносити зміни до XVI розділу КК України немає необхідності так як ми маємо справу з різними об'єктами, але вона потребує деяких змін для правильного її тлумачення. По-перше, використання будь-яких засобів чи знарядь при вчиненні шахрайства є незаконним, а тому спеціальну вказівку на таку ознаку вчинюваних винним дій потрібно визнати зайвою. По-друге, термін «електронно-обчислювальна техніка надто широкий, оскільки охоплює будь-який електронний пристрій (калькулятори, електронні записники тощо), за допомогою якого можна здійснювати певні обчислення. Тому даний законодавцем термін не є досконалим так як він не конкретизує що до нього відноситься.

У кримінальному законі немає переліку приладів, що використовуються для вчинення шахрайства, а використовується загальне поняття електронно-обчислювальна техніка. Враховуючи вищевказане пропонується не визначати в тексті закону таке поняття як електронно-обчислювальна техніка, а використовувати більш доцільний термін – «комп'ютерна система». Він визначається в Конвенції про Кіберзлочинність, прийнятій у рамках Ради Європи 23 листопада 2001р. та ратифікованій Україною 7 вересня 2005р. Під комп'ютерною системою в Конвенції пропонується розуміти будь-який пристрій або групу взаємно поєднаних або пов'язаних пристроїв, один чи більше з яких, відповідно до певної програми, виконує автоматичне опрацювання даних. Такий термін є більш вдалим, оскільки він повністю охоплює електронно-обчислювальну машину, автоматизовану систему та комп'ютерну мережу.

Його використання дозволило б зробити редакцію даної частини однозначною та з точки зору тлумачення вірною.

Також для більш швидкого та професіонального розслідування злочинів даного виду його слідувало б передати в підзвітність СБУ, тому що даний підрозділ має спеціалістів, що мають спеціальні знання та навички, чого не скажеш про працівників органів внутрішніх справ або ж підвищувати їх кваліфікацію в області комп'ютерної техніки.

Література:

1. Законодавство про кримінальну відповідальність за «комп'ютерні» злочини: науково-практичний коментар і шляхи вдосконалення / А.А. Музика, Д.С.Азаров.-К.:Вид.Паливода А.В.,2005.
2. Волженкин Б. В. Мошенничество: Серия «Современные стандарты в уголовном праве и в уголовном процессе». – СПб.: СПБЮИ, 1998.
3. Вопцов А.Л. Преступления против собственности. – СПб.: Изд-во. «Юридический центр Пресс», 2002.
4. Конвенція про Кіберзлочинність від 23 листопада 2001р. та ратифікованій Україною 7 вересня 2005р.
5. Карчевський М.В. Злочини у сфері використання комп'ютерної техніки.-Луганськ: ЛДУВС, 2006.

О ПОНЯТИИ И КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОМ ЗНАЧЕНИИ МИКРОСЛЕДОВ

Прокопенко Надежда Александровна

адъюнкт кафедры судебных экспертиз Донецкого юридического института Луганского государственного университета внутренних дел им. Э.А. Дидоренко

В последние годы все больше внимания криминалисты уделяют микротрасологическим исследованиям. Появление интереса к микротрасологии обусловлено тем, что изучение объектов на макроуровне во многих случаях не позволяет решать задачи экспертизы и как следствие является недостаточным и неполным.

Микроследы позволяют установить место совершения преступления, факт пребывания конкретного лица на этом месте и путь следования преступника. Они могут свидетельствовать о фактах совершения преступления с помощью конкретного орудия, нахождения этого орудия в пользовании данного лица, контактном взаимодействии тела и одежды потерпевшего с телом и одеждой подозреваемого, одежды и обуви подозреваемого с обстановкой места происшествия. Изучение

микроследов проясняет детали и механизм совершенного преступления, а также способствуют правильному истолкованию различных его обстоятельств.

Значение микроследов в расследовании преступлений определяется еще и тем, что будучи невидимыми или слабовидимыми они обычно не подвергаются целенаправленному уничтожению преступником.

Изучение процесса развития микротрасологии показало, что интенсивные исследования в этой области начались с 70-х годов прошлого столетия. Данной проблематикой занимались Г.Л. Грановский, Н.П. Майлис, Б.И. Ласкаускене, Т.Ф. Одиночкина, Д.С. Шопов, Е.М. Бершадский, П.П. Ищенко, Н.И. Клименко, В.Г. Гончаренко, Е.И. Зуев, Н.М. Зюскин, В.С. Митричев, А.Н. Василевский и многие другие.

Тем не менее, до сих пор имеют место дискуссии относительно вопросов терминологии, понятия микроследов.

Отсутствие единообразия определения понятия «микроследы» затрудняет унификацию методических рекомендаций для практических работников. Существует множество определений, но в целом большинство из них громоздки, включают не только основные признаки, но и производные, а также характерные для вообще любых следов материального характера.

Так, польский криминалист З. Бирнацик на Международном симпозиуме криминалистов социалистических стран, проходившем в Варшаве в 1972 г., предложил следующее определение: «Микроследы – это невидимые невооруженным глазом или слабовидимые частицы вещества или механические отражения, которые можно изучать только при помощи микроаналитических методов» [1, с. 12].

На основе этого теоретического положения, подводя итог симпозиума и обобщая результаты дискуссии между участниками, делегация польских криминалистов рекомендовала в окончательном виде такое определение: «Микроследы – это слабовидимые или невидимые невооруженным глазом частицы вещества или отражения физического действия вещества, находящиеся в связи с преступлением» [2, с. 161].

Аналогичного мнения придерживается чехословацкий криминалист Я. Ружа, который несколько расширил определение: «Микроследы – это слабовидимые или невидимые невооруженным глазом частицы вещества или отражения физического действия вещества, находящиеся в связи с преступлением и оцениваемые лишь специальными технико-криминалистическими методами» [3, с. 31].

Попытку сформулировать общее понятие микроследов предпринял и В.И. Шиканов. В предложенном им определении говорится: «Микроследы в криминалистике – материальные образования, которые в силу особенностей своей структуры, агрегатного состояния и мизерного

количества можно выявить и использовать в качестве средства для обнаружения преступления, преступника или иных фактических обстоятельств расследуемого дела лишь с применением определенных технических средств и специальных экспертных методик исследования» [4, с. 100].

Как видно из определения, автор сводит понятие «микроследы» фактически к микроколичествам вещества или даже к отдельным микроэлементам.

П. Менцл определяет «микрослед», как «всякое материальное изменение, которое было образовано в материальном мире событием, имеющим криминалистическое значение, и, как правило, являющееся настолько малым, что его нельзя наблюдать или оценивать непосредственно органами чувств человека» [3, с. 31].

Г.Л. Грановский считает, что «микроследы – это такие объекты, для определения формы и размеров которых требуется использование микроскопической техники (луп и микроскопов), увеличивающей остроту зрения» [5, с. 109].

Из выше изложенного следует, что такое вольное оперирование терминологией вряд ли может способствовать унификации языка криминалистики и, кроме того, может вызвать путаницу. Задача состоит в том, чтобы дать точное и ясное определение, которое могло бы стать общепринятым.

По нашему мнению, в основе определения микроследов должны лежать четыре признака, указывающие на то, что они: 1) материальны, 2) сладовидимы или невидимы, 3) малы по размерам и массе, 4) связаны с событием преступления.

Требуют более тщательной разработки также вопросы классификации и систематизации микроследов, а также идентификации и комплексного их исследования.

Литература:

1. Biernazyk Z. Niektore aspekty problematyki mikrosladow. – Mikrosklady. Sympozjum 4. VII – 6. VII 1972. Biblioteka Kryminalistykana 17. Warszawa, 1973. – S. 7-18/

2. Бершадский Е.М., Ковтун И.Н. Международный симпозиум криминалистов социалистических стран, посвященный исследованию микроследов // Криминалистика и судебная экспертиза. Вып. 13. – К., 1976. – С. 161-164.

3. Егоров Н.Н. О понятии микрообъектов // Теоретические и практические проблемы обеспечения раскрытия и расследования преступлений криминалистическими методами: Сб. науч. трудов. – К., 1992. – С. 29-35.

4. Шиканов В.И. Микроследы: понятие, криминалистическое значение, процессуальный статус // Проблемы Советского государства и права. Вып. 7. – Иркутск, 1974. – С. 97-103.

5. Грановский Г.Л. Современное состояние и пути совершенствования микротрасологических исследований // Проблемы трасологических исследований: Сб. науч. трудов. Вып. 35. – М., 1978. – С. 106-137.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Рощупкіна Лариса Олександрівна

студентка факультету підготовки фахівців для кримінально-виконавчої системи України Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

У міжнародній практиці протидії злочинності загально визнано, що покарання у виді позбавлення волі повинно застосовуватися як крайній засіб впливу до небезпечних злочинців, оскільки ізоляція від суспільства нерідко сприяє руйнуванню особистості, втраті соціально корисних зв'язків. Тому обрання адекватного покарання має дуже велике значення. Ще у 1951 році Економічна та соціальна рада ООН висловила на підтримку максимально можливого розповсюдження пробації на правовій мапі світу у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку та культури пенітенціарної практики.

Створити в Україні службу пробації було рекомендовано у листопаді 2006 року в оціночній доповіді експертів Європейського Союзу «Визначення пріоритетів та оцінка потреб широкомасштабного проекту реформування кримінально-виконавчої системи України».

Інститут пробації можна визначити як систему заходів, яка застосовується до правопорушника у якості виховних методів замість порушення кримінальної справи або замість позбавлення волі; обвинувальний вирок або не застосовується, або його дія призупиняється, або такі заходи вживаються після відбування частини покарання. Кримінальна справа може бути закрита із застосування пробації, яка полягає у дотриманні певних критеріїв поведінки, виконанні розкладу та вимог, призначених судом, під наглядом вихователя, опікуна на визначений термін. Можливість застосування пробації вирішується за результатами вивчення даних про правопорушника. За наявності підстав застосування пробації, судом призначається офіцер пробації, на якого

покладено здійснення усієї процедури застосування нагляду за правопорушником, контролю, періодичної звітності перед судом.

Сутність пробації полягає у випробуванні певних категорій злочинців спеціальними юридичними обов'язками, поєднаними з наданням їм різної допомоги реабілітаційного характеру. Пробація має на меті ефективне виправлення засуджених та зведення до мінімуму кримінального рецидиву з їхнього боку.

На засвоєння європейської практики виконання покарань, альтернативних позбавленню волі, Україна обрала приклад Швеції, в якій ця система функціонує найдовше з усіх європейських країн. Так шведська в'язниця і пробаційна служба функціонує як автономна організація, підконтрольна урядові. Фінансування пенітенціарної системи здійснюється через мін'юст.

Практика роботи служби пробації в європейських країнах дозволяє сформулювати такі її основні завдання: сприяння інтеграції злочинця в суспільстві, формування у нього поваги до соціальних та правових норм; участь потерпілого в кримінальному процесі та відновлення справедливості стосовно захисту його прав; залучення злочинця до процесу реституції; захист суспільства завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань; зменшення ризику вчинення повторних злочинів.

Можна виділити наступні функції пробації:

1. Робота в судах (офіцери пробації вивчають особу злочинця, який притягується до кримінальної відповідальності, і надають відповідні рекомендації суддям щодо міри покарання, так звані досудові доповіді або досудові дослідження)

2. Нагляд за правопорушниками під час виконання альтернативних покарань та надання їм соціальних послуг. Дана функція передбачає візити до дому злочинця, кооперацію з установами з питань працевлаштування і охорони здоров'я та іншими соціальними службами.

3. Надання допомоги потерпілим від злочинів та сприяння у налагодженні діалогу між потерпілим та злочинцем.

Наприклад, відповідно до Національних стандартів соціальної роботи в сфері кримінальної юстиції одна з цілей пробації полягає у «створенні умов для відшкодування злочинцем спричиненої потерпілому шкоди або надання послуг (виконання робіт) на користь потерпілого або громади».

4. Робота у сім'ї.

Суть даної функції полягає в тому, що офіцери пробації можуть надавати соціальні послуги сім'ям, які мають різні соціальні проблеми. Наприклад в Англії на цей напрям роботи припадає приблизно 8% ресурсів служби пробації. Діяльність офіцерів пробації на цьому напрямку

може стосуватися процедур примирення між чоловіком та дружиною, надання психологічної та іншої допомоги дітям, батьки яких розлучилися. Крім того, офіцери пробації також надають послуги сім'ям ув'язнених.

Для реалізації зазначених функцій, Державним департаментом України з питань виконання покарань визначено заходи, які необхідні для поетапної реорганізації кримінально-виконавчої інспекції у службу пробації. Ось, наприклад, деякі з них:

1) прийняття законодавчих актів щодо впровадження системи пробації;

2) організація навчання персоналу кримінально-виконавчої інспекції, студентів та курсантів вищих навчальних закладів, які готують фахівців для Державної кримінально-виконавчої служби України, формам і методам роботи служби пробації;

3) розробка та впровадження програм корекції соціальної поведінки осіб, які перебувають на обліку кримінально-виконавчої інспекції;

4) налагодження ефективної системи взаємодії кримінально-виконавчої інспекції з судами, органами прокуратури, внутрішніх справ, праці та соціальної політики, у справах сім'ї, молоді, спорту, освіти і науки;

5) вивчення досвіду функціонування прогресивних моделей служби пробації та застосування його у практичній діяльності кримінально-виконавчої інспекції.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що введення вищезгаданого інституту є одним з найважливіших кроків на шляху гуманізації кримінального законодавства. Для ефективного впровадження інституту пробації, необхідно законодавчо закріпити виважені механізми функціонування даного інституту з урахуванням багатого міжнародного досвіду з даного питання. Введення інституту пробації не лише сприятиме гуманізації системи виконання покарань, а дозволить більш диференційовано підійти до кожної конкретної справи, реалізувати на практиці принципи індивідуалізації кримінальної відповідальності і покарання. Створення в Україні реально діючої служби пробації буде дійсним свідченням того, що кожна людина для суспільства є цінністю і її доля не байдужа державі.

Література:

1. www.kvs.gov.ua
2. Л. Гаценко. Соціальне партнерство у розвитку. «Закон і обов'язок»
3. Олійник Ю.В.. Діяльність кримінально-виконавчої інспекції у 2007 році

4. Калашник Н.Г., Олійник Ю. В.. Пробація – забезпечення національної безпеки новими методами.

5. Олійник Ю.В.. Звіт за результатами візиту делегації Державного департаменту України з питань виконання покарань до Королівства Швеції у період з 07 по 12 травня 2006 року

6. Лиска В.М. Пробація. Проблеми її запровадження в Україні

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ
СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Короєд Сергій Олександрович

здобувач кафедри адміністративної діяльності Київського національного університету внутрішніх справ

У системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення особливе місце займають місцеві суди загальної юрисдикції (стаття 213 КУпАП) [1], які в адміністративно-деліктному провадженні виконують перш за все стадію розгляду справи та прийняття рішення.

Як і будь-яка інша стадія провадження, розгляд справи включає в себе декілька взаємозалежних один з одним етапів, які поряд з вирішенням загальних завдань і цілей, притаманних цій стадії провадження, передбачають і свою специфічну мету [2].

Підготовка справи до розгляду є першим етапом стадії розгляду справи і врегульована статтею 278 КУпАП, згідно з якою на цьому етапі орган (посадова особа) вирішує, зокрема, питання: чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення про час і місце її розгляду.

Водночас, вказаною нормою не передбачено процесуальних наслідків у разі негативної відповіді на зазначене питання. Тобто не врегульовано питання подальшого руху справи у разі неможливості повідомлення порушника про час і місце її розгляду.

Верховний Суд неодноразово звертав увагу, що суди повинні неухильно виконувати вимоги статті 268 КУпАП щодо розгляду справи про адміністративне правопорушення у присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. Під час відсутності зазначеної особи це можливо лише у випадку, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце та час розгляду і від неї не надійшло клопотання про його відкладення [3]. А отже, неповідомлення порушника належним чином про час і місце судового засідання унеможливує розгляд справи.

Незважаючи на необхідність обов'язкового повідомлення порушника про час і місце розгляду справи, виникає питання про можливість розгляду справи у відсутність порушника, якого не було доставлено до суду та не було належним чином повідомлено про час і місце розгляду справи про адміністративне правопорушення, з різних підстав.

Так, на практиці існує багато випадків, коли справи про адміністративні правопорушення розглядаються у відсутність правопорушників, яких не було повідомлено про час і місце судового розгляду, оскільки повістки порушникам не вручалися і поверталися до суду у зв'язку із закінченням термінів зберігання на пошті (тобто порушники не з'являлися на пошту за повістками) або через непроживання порушників за вказаними ними в протоколі адресами.

Доречною є думка В.Г. Перепелюка, який пропонує, за аналогією з цивільним процесом, у разі якщо місце фактичного перебування порушника невідоме, справа розглядається після надходження повістки з підписом службової особи домоуправління останнього відомого місця перебування порушника про те, що вручити повістку адресатові неможна через його відсутність [4].

Вважаємо за необхідне підтримати можливість розгляду справи у відсутність правопорушника, якого не було належним чином повідомлено про час і місце судового розгляду через невручення йому повістки з різних підстав, оскільки це зумовлено такими чинниками:

- у справах про адміністративні правопорушення за статтею 124 КУпАП, як правило, є два учасники ДТП, один з яких зазвичай є порушником, а інший потерпілим, у якого виникає необхідність відремонтувати пошкоджений автомобіль. На сьогодні для того, щоб отримати від страхової компанії страхове відшкодування або звернутися до суду з позовом в порядку цивільного судочинства необхідно винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення за статтею 124 КУпАП, якою має бути встановлено обставини ДТП та вина порушника. Проте, у разі невручення судової повістки порушнику (з різних причин: відрадження, хвороба, відпочинок, зміна місця проживання, ухилення від вручення повістки тощо) справу за законом розглядати неможна взагалі, а отже й права та інтереси потерпілого можуть залишитися назавжди порушеними, що є неприпустимим в правовій державі;

- під час складення протоколу про адміністративне правопорушення порушнику роз'яснюються його права та повідомляється про направлення складеного протоколу для розгляду до суду. При цьому порушник зазначає в протоколі адресу свого місця проживання, про що й розписується. А отже, знаючи про складений щодо нього протокол, порушник повинен очікувати за вказаною ним адресою повістку або ж самотійно з'явитися до суду та поцікавитися про рух його справи. Нез'явившись самотійно до суду та неотримуючи судових повісток за вказаною в протоколі адресою, порушник тим самим свідомо ухиляється від правосуддя та намагається уникнути адміністративної відповідальності. А тому за таких обставин, після направлення повістки на

вказану порушником в протоколі адресу, суд з метою виконання покладеної на нього юрисдикційної функції зобов'язаний розглянути відповідну справу незважаючи на неповідомлення порушника;

- тривалий нерозгляд справи та сподівання на вручення повістки порушнику в майбутньому на практиці завжди призводить до закінчення строків давності накладення адміністративного стягнення, а отже й порушенню принципу невідворотності адміністративної відповідальності, коли своїми діями порушник сприяє своєму уникненню від притягнення до адміністративної відповідальності без жодних для себе правових наслідків. Тому суд як орган правосуддя не може самоусунутися від таких випадків і повинен вживати всіх заходів для притягнення винних до відповідальності.

Отже, розгляд справи у відсутність порушника без його належного повідомлення хоча й не передбачено законом, але керуючись завданнями законодавства про адміністративні правопорушення (стаття 1 КУпАП) та завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення (стаття 245 КУпАП), враховуючи принцип невідворотності адміністративної відповідальності внаслідок закінчення строків давності до її притягнення, а також необхідність забезпечення прав та інтересів потерпілого і інтересів суспільства, є можливим та підтримується судовою практикою.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Станом на 25 жовтня 2005 року. – К.: Велес, 2005. – 184 с.

2. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: Учебное пособие. Издание второе, дополненное. – Х.: Одиссей, 2006. – С. 194.

3. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 14 / Судова практика у справах про адміністративні правопорушення (2003-2005р.р.). / За заг. ред. В.Т. Маляренка. – К.: Юрисконсульт, 2006. – С. 496.

4. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина: Навчальний посібник. 2-ге видання, змінене і доповнене. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 355.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Соловійова Юлія Олександрівна

здобувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Донецького юридичного інституту ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, інспектор відділу кадрового забезпечення Донецького юридичного інституту ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка

Фінансове забезпечення функціонування держави більшою мірою обумовлено податковими надходженнями й одним з визначальних факторів, що забезпечують надходження податкових платежів в бюджет є організація податкового контролю.

Проблемам, пов'язаним з теоретичними та практичними питаннями поняття, сутності, змісту контролю взагалі та податкового, зокрема, в науковій літературі присвячено чимало праць, серед яких найбільш вагомі: Андрущенко В.Л., Кучерова І.І., Судакова О.Ю., Орешкіна І.А., Кучерявенка М.П., Савченко О.А., Кушнар'євої Т.В., Поролло Є.В., Ногіної О.А., Соколової Е.Д., Хмелевської Н.В., Крисоватого А.І., Рєви Д.М., Воронової Л.К., та інших. Проте у науковій літературі відсутній єдиний щодо визначення податкового контролю, що пояснюється тим, що податковий контроль є своєрідним видом контролю, який має складну структуру, а отже і проявляється у різних аспектах.

Метою цієї статті є аналіз існуючих визначень податкового контролю та обґрунтування його як спеціального виду фінансового контролю.

Слід підкреслити, що податковий контроль відноситься до фінансового контролю як „часткове” з „загальним”. Саме тому представляється логічним певну увагу приділити визначенню фінансового контролю.

Фінансовий контроль – контроль за законністю і доцільністю дій у сфері формування, розподілу і використання грошових фондів держави і суб'єктів місцевого самоврядування з метою ефективного соціально-економічного розвитку країни і окремих регіонів [10, с. 109-110]. Так, О.Ю. Грачева зазначає, що фінансовий контроль – це контроль за законністю дій у процесі збирання, розподілу і використання грошових фондів держави і муніципальних формувань з метою здійснення ефективної фінансової політики у суспільстві для забезпечення прав і свобод громадян [7, с. 112].

У першій українській економічній енциклопедії під редакцією вченого-економіста Мочерного С.В. державний фінансовий контроль визначено як найважливішу функцію державного управління, що

направлена на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності та ефективності управління фінансовими ресурсами та іншою державною власністю [2, с.479].

Е.О. Вознесенський фінансовий контроль визначає як діяльність державних і громадських органів, що полягає у перевірці обґрунтованості процесів формування і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою дотримання планових пропорцій у розширеному відтворенні [8, с.43].

Виходячи зі змісту контролюючих відносин, фінансовий контроль можна поділити на відповідні інституціональні види, одним з яких є податковий контроль.

Податковий контроль є спеціальним видом державного фінансового контролю, який здійснюється органами Державної податкової служби та іншими контролюючими органами та направлений на забезпечення дотримання податкового законодавства суб'єктами, що реалізують податковий обов'язок або забезпечують цю реалізацію [3, с.207]. На думку Н. Маринівої головною особливістю податкового контролю є те, що він завжди реалізується через сукупність безумовно активних дій владних суб'єктів через здійснення ними повноважень, які мають активний характер, та сукупність активних дій й пасивної поведінки контролюючих суб'єктів при реалізації права на податкову перевірку уповноважених органів [4, с.46].

П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Белінський податковий контроль визначають як діяльність податкових органів щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-правовими актами сфери оподаткування, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання [5, с.56]. така позиція є достатньо спірною через те, що податковий контроль фактично пов'язан з податковим органом. Навряд чи визначення податкового контролю логічно більше пов'язувати з діяльністю тільки цих організацій. Так, безумовно, вони є основними. Проте виникає питання, що здійснює контроль за нарахуванням, стримуванням ПДВ при перетинанні митного кордону України, коли необхідно сплатити ПДВ чи акцизний збір. Представляється, що основним критерієм визначення має бути об'єкт контрольних дій – система обов'язкових платежів в Україні.

Рева Д.В. податковий контроль визначає як один із видів фінансового контролю, що здійснюється у сфері державного управління оподаткуванням, який становить собою діяльність уповноважених державою суб'єктів по встановленню стану виконання вимог чинного

податкового законодавства особами, на яких покладено обов'язок щодо обчислення, сплати, утримання та перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів), виявленню відхилень у їх діяльності від встановлених вимог, їх припинення й усунення, а також по відновленню порушених прав держави та територіальних громад на своєчасне і повне одержання відповідних сум податкових платежів і недопущенню таких порушень у майбутньому [1, с.7].

В проекті Податкового Кодексу України податковий контроль визначено як система заходів, що проводяться контролюючими органами з метою перевірки правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків та зборів, а також використання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби [12].

У проекті Закону України «Про податковий контроль» зазначено, що податковий контроль – це єдина система обліку платників податків, а також контроль за правильністю нарахування повнотою і своєчасністю сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, порядок проведення розрахунків, обліку товарів та коштів [9].

Підводячи підсумки дослідженого вище питання, зазначимо, що, на думку автора, запропоновані визначення не в повній мірі розкривають поняття податкового контролю. Саме тому вважаємо доцільним звернутися до Податкового Кодексу Республіки Беларусь, де наведено наступне визначення податкового контролю: система заходів з контролю за виконанням податкового законодавства, що здійснюється посадовими особами податкових органів у межах їх повноважень засобами обліку платників (інших зобов'язаних осіб), податкових перевірок, опитування платників та інших осіб, перевірки даних обліку та звітності, огляду рухомого та нерухомого майна, приміщень та територій, де можуть знаходитися об'єкти, що підлягають оподаткуванню або використовуються для отримання прибутку, та в інших формах, передбачених податковим або іншим законодавством [11].

У Податковому Кодексі Азербайджанської Республіки податковий контроль зазначено як єдина система контролю за обліком податківців й об'єктів оподаткування, а також за дотриманням законодавства про податки [13].

На думку автора, у повній мірі поняття податкового контролю розкривається лише у Податковому кодексі Російської Федерації, де визначені форми проведення податкового контролю. Отже, податковий контроль – контроль, що проводиться посадовими особами податкових органів у межах своєї компетенції шляхом податкових перевірок, отримання пояснень податківців, податкових агентів та платників збору,

перевірки даних обліку та звітності, огляду приміщень та територій, що використовуються для вилучення прибутку, а також в інших формах, передбачених Податковим Кодексом [6].

Література:

1. Рева Д.В. Правове регулювання податкового контролю в Україні: Автореф. ...дис. Канд.. юрид. наук. – Харків: НЮАУ, 2005, - 20 с.
2. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устинко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: / за ред. С.В. Моченого. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
3. Основы налогового права: Учеб. Пособие / Под ред. Н.П. Кучерявенко. – Харків: Легас, 2003. – 387 с.
4. Маринів Н. проблемні аспекти визначення поняття податкового контролю в Україні // Право України. – 2007. – № 4. – с. 46.
5. П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський Податковий контроль. Підручник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2007. – 608.
6. Налоговый Кодекс Российской Федерации. Часть I и II. – М.: ИНФРА – М, - 2005. -668с.
7. Грачева Е.Ю. Проблемы правового регулирования государственного финансового контроля. – М.: Юриспруденция, 2000. – 192 с.
8. Вознесенский Э.А. Дискуссионные вопросы теории социалистических финансов. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – 158 с.
9. Проект Закону України „Про податковий контроль” 15.08.2003 № 4051.
10. Финансовое право. Учебник / Отв. ред. Н.И. Химичева. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2000. – 600 с.
11. <http://pravo.kulichki.com/> Податковий Кодекс Республіки Беларусь. Гл. 9, ст.64.
12. www.minfin.gov.ua/ Проект Податкового Кодексу України.
13. www.shmkir.net/ Налоговый кодекс Азербайджана. Гл. 4, ст. 32.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Шруб Інна Володимирівна

ад'юнкт кафедри адміністративної діяльності Київського національного університету внутрішніх справ

Виконання рішення адміністративного суду – завершальна стадія адміністративного судочинства, у якій рішення, що набрало законної

сили, звертається до виконання та вирішуються питання, що виникають у зв'язку зі зверненням рішення до виконання та його виконанням. Обов'язковість судових рішень не безпідставно проголошується найважливішою засадою судочинства, а на необхідності їх реального виконання акцентується у багатьох наукових дослідженнях. Правосуддя в адміністративних справах не може вважатися ефективним, якщо судові рішення адміністративних судів не виконуватимуться. Судове рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюється іменем України. Обов'язковість його виконання є одним з основних принципів адміністративного судочинства. Саме тому, недостатньо просто задекларувати принцип обов'язковості судових рішень адміністративних судів, нагальною є необхідність передбачити надійний механізм, який би гарантував їх неухильне виконання. У зв'язку з цим, виникає необхідність ґрунтовного дослідження механізму виконання судових рішень в адміністративних справах, закріпленого в Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) та в інших нормативно-правових актах.

Нажаль, не зважаючи на усю прогресивність більшості норм КАСУ, регулювання ним питань, пов'язаних з виконанням рішень в адміністративних справах, слід визнати недосконалим, таким, що не відповідає реаліям сьогодення та поставленим завданням. Основний недолік – перекладання обов'язку забезпечення виконання судових рішень на органи виконавчої влади (зокрема, на виконавчу службу), які найбільш часто виступають у ролі відповідача при вирішенні публічно-правових спорів. Як засвідчує практика, державна виконавча служба не завжди здатна забезпечити належне примусове виконання рішень адміністративних судів у визначені терміни. Особливо гостро ця проблема проявляється у випадках постановлення рішення суду не на користь посадових осіб органів державної влади та державних службовців. Звісно, такий стан речей значно знижує авторитетність адміністративних судів у суспільстві і перетворює їх на неіснуючий інститут. У зв'язку з цим, вважаємо, що з метою розв'язання зазначеної проблеми при адміністративних судах доцільно запровадити службу судових виконавців в адміністративних справах. Дана служба повинна бути організаційно відокремлена від органів виконавчої влади і фінансуватися у межах коштів, що виділяються на фінансування апарату конкретного суду. Слід зазначити, що такий підхід є цілком реальним, а подібні служби успішно функціонують при адміністративних судах в зарубіжних країнах (зокрема, у Франції) [1, с. 100].

З метою підвищення рівня виконання судових рішень доцільно надати суду право накладати штрафи на осіб, винних у невиконанні або неналежному виконанні судових рішень. При цьому зазначимо, що такий

досвід також досить позитивно зарекомендував себе у багатьох зарубіжних країнах, наприклад, у Франції та Німеччині [2, с. 46; 3, с. 253].

У вітчизняній науковій літературі також неодноразово наголошувалось на необхідності надання суду повноважень з накладання грошових стягнень на осіб, винних у неналежному виконанні рішень. Так, наприклад, одна група вчених наполягала на персоніфікації адміністративних стягнень, інша – на необхідності стягнення штрафів із суб'єкта владних повноважень шляхом списання коштів з рахунку за розпорядженням суду [1, с. 101]. І перший і другий підхід має як позитивні, так і негативні сторони. На наш погляд, в КАСУ необхідно закріпити компромісний варіант: адміністративний суд на власний розсуд вирішує питання про накладання стягнення або на публічні органи або на їх посадових і службових осіб, залежно від конкретних обставин справи. Разом з тим, механізм такого стягнення має бути наступний: орган або посадова особа, на яку покладено виконання судового рішення, сплачує штраф за кожен день прострочення його виконання, що виплачується на користь позивача і до державного бюджету. Розмір штрафу визначається у кожному конкретному випадку суддею при постановленні рішення і залежить від характеру зобов'язання за таким рішенням.

Ще однією гарантією виконання органами публічної влади рішень адміністративних судів могла б стати практика обнародування таких рішень у місцевих засобах масової інформації, що не лише забезпечить гласність функціонування адміністративних судів, підвищить їх статус у суспільстві, але й матиме суттєвий превентивний вплив на діяльність суб'єктів публічної влади. Більше того, засоби масової інформації, відображаючи хід виконання рішення адміністративного суду і висвітлюючи невиконання чи неналежне його виконання, прискорять втілення даного рішення у життя.

Таким чином, виконання судових рішень адміністративних судів є однією з найменш розроблених тем як в теорії адміністративної юстиції, так і в законодавчих пропозиціях. Проблеми судового виконання потребують детального аналізу, а варіанти їх вирішення – глибокого обґрунтування.

Література:

1. Николаева Л.А., Соловьева А.К. Административная юстиция и административное судопроизводство. Зарубежный опыт и российские традиции. – СПб., 2004.
2. Стариков Ю.Н. Административная юстиция. Теория, история, перспективы. – М.: Издательство НОРМА, 2001.
3. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О.Куйбіда. - К.: Факт, 2003.

ПЛАТНИКИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Вітюк Ірина Богданівна

студентка юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Закон України „Про плату за землю” (ч.2 ст. 2, ч. 2 ст. 5) визнає суб’єктами, що зобов’язані вносити земельний податок власників земельних ділянок, власників земельних часток (паїв) та землекористувачів, крім орендарів та інвесторів – учасників угоди про розподіл продукції.

Проблема виникає щодо віднесення до суб’єктів сплати земельного податку – власників земельних часток (паїв) і полягає в наступному. Закон України „Про плату за землю” (ст. ст. 2, 5) визнає об’єктами плати за землю земельні ділянки, а також земельні частки (паї). А Земельний кодекс України (ст. 206) визнає об’єктом плати за землю (земельного податку) лише земельні ділянки. На думку Т. О. Коваленко, з якою ми повністю погоджуємося, Закон України „Про плату за землю”, повинен бути приведений у відповідність до ЗК України. Положення, що суперечить ЗК України, застосовуватися не можуть, оскільки відповідно до п. 3 Розділу IX „Прикінцеві положення” ЗК України, „закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Кодексом, діють у частині, що не суперечить цьому Кодексу.”

Таким чином, єдиним об’єктом оподаткування земельним податком можна вважати – земельну ділянку.

Також варто зауважити, що використане у Законі України „Про плату за землю” (ч. 2 ст. 2) формулювання „землекористувачі, крім орендарів” на сьогодні включає: власників земельних ділянок, постійних землекористувачів, суб’єктів використання земельних ділянок на праві емфітевзису та суперфіцію, земельного сервітуту, прав землекористування передбачених діючим раніше законодавством, наймачів будівель або споруд, суб’єктів права довірчого управління земельними ділянками. Виходячи з цього, варто уточнити законодавче визначення суб’єктів сплати земельного податку.

Також у законодавстві відсутня чіткість щодо віднесення до суб’єктів плати за землю фактичних землекористувачів, що не мають права на використовувану ними земельну ділянку.

Так, ч. 1 ст. 15 згаданого вище Закону, передбачає, що земельний податок сплачується з дня виникнення права власності або права

користування земельною ділянкою, а ч. 4 ст. 14 того ж Закону передбачає нарахування земельного податку суб'єктам права спільної власності на будівлю пропорційно їх часткам.

Крім того, існує судова практика, яка визнає обов'язок сплати земельного податку фактичними землекористувачами земельної ділянки навіть за відсутності права на неї.

Отже, виникає питання: яку з норм Закону України (ч. 1 ст. 15 або ч. 4 ст. 14) застосовувати і чи вірною є дана судова практика. Відповідь на це питання частково знаходиться у ч. 1 ст. 2 Закону України „Про плату за землю” – „використання землі в Україні є платним,” крім того, потрібно враховувати те, що використання земельної ділянки повинно здійснюватися тільки на підставі відповідного права. Відсутність ж такого права слід розглядати як ухилення від оподаткування.

Таким чином, фактичні землекористувачі повинні сплачувати земельний податок, у тому числі при використанні розташованих на земельній ділянці будівель або споруд, але такий обов'язок не виникає, якщо земельна ділянка перебуває у власності або користуванні іншого суб'єкта, що сплачує податок.

Все це впливає із чинного законодавства, але все ж таки чітко не закріплене.

Отже, із вище наведеного, слід зробити висновок:

1. До Закону України „Про плату за землю”, який безпосередньо стосується платників земельного податку, повинні бути внесені зміни у відповідності із ЗК України.

2. Земельне законодавство України повинно чітко визначати суб'єктів плати за землю (платників земельного податку), зокрема, для уникнення ситуації подвійного оподаткування, та закріпити відповідні правила сплати земельного податку для окремих платників земельного податку.

Література:

1. Земельний кодекс України
2. Закон Верховної Ради України № 2535-ХІІ від 3 липня 1992 року Про плату за землю//portal.rada.gov.ua
3. Коваленко Т.О. Правові аспекти реструктуризації недержавних сільськогосподарських підприємств. – Рукопис. – Київ, 2002. – С. 14.

ЗЕМЕЛЬНІ АУКЦІОНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Коник Тетяна Володимирівна, студентка юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Земельні аукціони відбуваються сьогодні в умовах недостатнього або відсутнього правового регулювання. Це фактично означає, що інвестори, місцеві чиновники та місцеві громади несуть додатковий ризик, пов'язаний із можливістю перегляду результатів торгів, застосуванням юридичної відповідальності та погіршенням інвестиційного клімату. В цій статті зупинюсь лише на деяких аспектах сучасного та перспективного регулювання земельних аукціонів.

Перша «версія» правового акта, ухвалена постановою КМУ «Про проведення земельних аукціонів» ще 22 лютого 2008 року №90 [2], була скасована указом Президента України [3]. Одна з причин криється в тому, що порядок проведення аукціонів має встановлюватись законом ВРУ, а не постановою КМУ. Але уряд знову взявся за розробку саме постанови. Принципова позиція земельного законодавства щодо продажу ділянок державної та комунальної власності (в тому числі суб'єктам підприємницької діяльності під забудову) полягає в тому, що такий продаж має відбуватися виключно на конкурентних засадах, тобто за процедурою земельних торгів. Єдиний випадок, коли закон прямо вимагає не проводити торги, це викуп земельних ділянок під об'єктами нерухомості власниками цих об'єктів (ч. 2 ст. 127 та ст. 134 Земельного кодексу України).

Земельний кодекс окреслює лише окремі правила торгів, а подальша деталізація відбувається шляхом відсилання - земельні торги проводять у порядку, встановленому законом (ч. 5 ст. 137).

Це означає, що Верховною Радою України мав бути ухвалений спеціальний закон, який би визначив порядок проведення земельних торгів. Обов'язок підготувати відповідний законопроект покладался на Кабінет Міністрів України - пунктом 4 Прикінцевих положень ЗКУ передбачено, що проекти законів, прийняття яких впливає з Кодексу, мають бути розроблені у шестимісячний строк, тобто до 1 липня 2002 року. Це також означає, що без такого закону порядок торгів залишається невизначеним (невідомим).

Фактично закони «Про ринок земель» та «Про земельні торги та аукціонну діяльність на ринку земель» і сьогодні, у 2006 році, існують у вигляді проектів (№ 2600 та № 7488 відповідно). Кабінет Міністрів України не дотримав визначений Кодексом 6-місячний термін, а Верховна Рада України не спромоглася здійснити необхідні законодавчі процедури.

Відсутність цього закону вже породила локальні норми, затверджені місцевими радами та державними адміністраціями. Тепер унітарна правова держава Україна вже не може забезпечити одноманітного правового регулювання інституту земельних торгів. Крім того, місцеві ради та державні адміністрації допустили перевищення власних повноважень, узурпувавши компетенцію Верховної Ради України.

З такою фундаментальною проблемою земельних торгів як відсутність спеціального закону про них пов'язана інша проблема, яка має більш технічний характер. Згідно ч. 3 ст. 137 Земельного кодексу України, проведення земельних торгів здійснює юридична особа, яка має дозвіл (ліцензію) на проведення земельних торгів, на підставі договору з відповідним органом державної влади чи органом місцевого самоврядування. Ліцензування такого виду діяльності як проведення земельних торгів передбачено і п. 58 ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». На жаль, жоден з державних органів, включених до Переліку органів ліцензування, затвердженого постановою КМУ від 14 листопада 2000 року № 1698 (з наступними змінами і доповненнями), сьогодні не має повноважень видавати ліцензію на проведення земельних торгів. Дотепер торги проводив той, хто має право на аукціонну діяльність. Місцеві органи влади оголошували аукціон і укладали договори з відповідними особами. Але тепер постанова каже, що ці роботи мають бути обов'язково ліцензовані. Тобто місцеве самоврядування не може оголосити аукціон за колишньою схемою, треба залучати виконавця з ліцензією.

Відповідно, ліцензійні умови цього виду діяльності також не затверджено. Це і не дивно - якщо діяльність неможливо здійснювати (закон, який її регламентує, відсутній), то й потреби її ліцензувати немає. Наприкінці лютого 2008 року Держземагентство виставило на інтернет-сайті проект ліцензійних умов, де сказано, що право на одержання ліцензії має юридична особа з широкою розгалуженістю представництв - у трьох чвертях районів у кожній області. Таку структуру має Центр державного земельного кадастру. Жодних інших організацій із таким розгалуженням не існує. Легко здогадатися, хто виграє при видачі ліцензій.

Але на сьогодні в Україні не існує жодної юридичної особи, яка б мала право проводити земельні торги.

Існують певні проблеми й з допущенням зацікавлених осіб до участі у земельних торгах. Як відомо, земельне законодавство України дозволяє певну дискримінацію за ознакою громадянства (країни заснування юридичної особи або країни походження засновників). За загальним правилом, у земельних торгах можуть брати участь громадяни і юридичні особи, які сплатили реєстраційний та гарантійний внески і можуть бути покупцями відповідно до законодавства України (ч. 2 ст. 135 ЗКУ).

Перелік осіб, які можуть бути покупцями, визначений Земельним кодексом України. По суті, це особи, які згідно з законом можуть володіти земельними ділянками. Крім того, Кодекс визначає, для яких саме цілей, у яких випадках та за якою процедурою фізичні та юридичні особи можуть стати покупцями ділянок. Згідно закону, володіти ділянками та відповідно бути їх покупцями, мають право бути фізичні та юридичні особи, територіальні громади, держава Україна, іноземні держави.

Найбільш проблемною є участь у земельних торгах підприємств з іноземними інвестиціями та іноземних компаній. Згідно закону, такі юридичні особи мають право придбати земельні ділянки несільськогосподарського призначення за погодженням з КМУ. Відповідно, без такого погодження їх не можна розглядати як таких, що мають право бути покупцем земельних ділянок. Чинна редакція Земельного кодексу України не пропонує рішення для цієї проблеми (або пропонує вкрай недосконале - за загальним правилом, зацікавлена у придбанні земельної ділянки іноземна юридична особа подає клопотання до відповідної місцевої ради або місцевої державної адміністрації). Клопотання розглядається по суті після отримання погодження Кабінету Міністрів України (ч. 6 ст. 129 ЗКУ). За наявною практикою, КМУ розглядає такі клопотання роками).

Актуальність правової проблематики земельних торгів на даному моменті не вичерпується. Спільні зусилля органів влади все ж таки мають забезпечити формування в країні повноцінного, прозорого, ефективного та конкурентного земельного ринку.

Література:

1. Земельний кодекс України: Чинне законодавство зі змінами і допов. Станом на 1 лютого 2008 р. – К.: Вид. ПАЛИВОДА. В., 2008. – 104с
2. Указ Президента України «Про зупинення дії положення постанови КМУ від 22 лютого 2008 року № 90»;
3. Порядок проведення земельних аукціонів, затверджений постановою КМУ від 22 лютого 2008 року № 90.
4. Ринок землі: видимий і приховані ризики // Землевпорядний вісник №1, 2008, с.9
5. Воєводін В. Земельні аукціони вдарять по корупції// Урядовий кур'єр №65, с. 11

**СУТНІСТЬ І ПОНЯТТЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ:
ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ**

Грудницька Світлана Миколаївна

доцент, кандидат юридичних наук, Інститут економіко-правових досліджень НАН України

Питання про сутність і поняття правосуб'єктності зберігає свою дискусійність з початку 19 століття. У сучасних дослідженнях проблем правосуб'єктності наголошується, що поняття правосуб'єктності не отримало одноманітного визначення, і в літературі існують різні точки зору відносно поняття правосуб'єктності. Найбільш поширеною є думка, що пов'язує правосуб'єктність з категоріями правоздатності, дієздатності або правочиноздатності, деліктоздатності при відмінності поглядів на їх співвідношення. Подібні визначення отримали закріплення в ЦК України (ст.ст.80, 91,92). При цьому передбачена в ст.91 ЦК можливість мати цивільні права і обов'язки («юридична особа може мати такі ж цивільні права і обов'язки, як і фізична особа») трактується з цивілістичних позицій як здатність (а не право).

Не зважаючи на найбільшу поширеність в загальній теорії права, погляди на правосуб'єктність в ракурсі здатності набувати права і обов'язки є спірними. Фактично закріплювана в законах можливість брати участь в майнових відносинах позначає не тільки здатність, але право. Тому сформувалася тенденція пошуку поняття правосуб'єктності у сфері правоволодіння при трактуванні правоздатності як особливого суб'єктивного права – «права на право». Розроблене в господарсько-правовій літературі тлумачення господарської компетенції як господарських прав і обов'язків, якими суб'єкт господарювання володіє безпосередньо згідно з законом (наділений законом), стосовно як вертикальних, так і горизонтальних відносин отримало закріплення в ст.55 ГК України.

При визначенні сутності і поняття правосуб'єктності важливе значення має той факт, що об'єм прав і обов'язків суб'єктів господарського права має динамічний характер, який залежить від цілей і завдань їх діяльності, що визначають статусні права і обов'язки, а також від кількості і характеру господарських зв'язків, в яких перебуває суб'єкт (поточні права і обов'язки). У поточних правах і обов'язках замикається круг пізнання правосуб'єктності індивідів і колективів – приватної і публічної, в результаті аналізу суперечностей і конфліктів відкриваються потреби у вдосконаленні правового регулювання. Правові статуси

суб'єктів господарювання відносно рухомі і можуть змінюватися законодавцями або засновниками залежно від потреб подолання деструктивних або, навпаки, підтримки або започаткування конструктивних тенденцій. Зі сказаного можна зробити висновок про неприпустимість догматичного підходу, особливо в сучасному дуже динамічному житті, а навпаки, про необхідність діалектичного підходу. Динаміка суспільних відносин визначає динаміку правосуб'єктності, яка виражається в різноманітті заходів щодо збалансування влади і інтересів, що обумовлює розвиток суб'єктивних прав і обов'язків.

З урахуванням викладеного пропонується наступне визначення сутності господарської правосуб'єктності.

В сутності господарська правосуб'єктність – це функція господарських відносин, що виражає міру збалансування приватної і публічної влади і інтересів, що закріплюється в суб'єктивних правах і обов'язках.

З урахуванням цього поняття господарської правосуб'єктності може бути сформульоване таким чином:

Господарська правосуб'єктність - це абстрактна властивість суб'єкта господарського права, яке конкретизується в суб'єктивних правах і обов'язках двох видів: статусних правах і обов'язках (або компетенції) і похідних від них поточних правах і обов'язках.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЗАЄМОДІЮ ПРАВОВИХ НОРМ З МЕТОЮ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Зверєва Олена Володимирівна

доцент, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Донецького університету економіки та права

Побудова в Україні соціально-орієнтованої економіки виводить на перший план фігуру людини - громадянина, тому забезпечення його прав стає основоположною цінністю в суспільстві. В зв'язку з цим підвищеної актуальності набувають питання захисту прав споживачів товарів, робіт, послуг.

Захист прав споживачів традиційно вважають цивільно-правовим інститутом, тому проблематику захисту прав споживачів розглядають в рамках цивільного права. Є окремі роботи з адміністративно-правових позицій. Представляється, що недоліком таких робіт є вивчення питань захисту прав споживачів з позиції однієї галузі права. Розгляд даного правового інституту поза міжгалузевою взаємодією не дозволяє побачити весь комплекс проблем, що виникають у сфері досліджуваних відносин, а

отже не дозволяє у повному обсязі вирішити завдання належного забезпечення захисту прав споживачів, що свідчить про необхідність забезпечення міжгалузевої взаємодії правових норм з метою захисту прав споживачів.

На думку Іваненко Л.Н., [1] Осетинської А.А., [2] споживче право є комплексним інститутом. Левшина Т.Л. вважає, що система норм права, що регулює суспільні відносини щодо забезпечення захисту прав споживачів включає норми різноманітних галузей права [3]. Проте, дослідження питань захисту прав споживачів в рамках цивільного права, або адміністративного права не дозволяє авторам побачити головну гарантію дотримання прав споживача – необхідність забезпечення прав споживачів на стадії виробництва, тобто в процесі здійснення господарської діяльності.

Представляється, що завдання забезпечення ефективного захисту споживачів може бути вирішене, по-перше – шляхом забезпечення випуску і надходження в торговельну мережу високоякісної продукції, якісного виконання робіт та надання послуг (завдяки чому споживачі не стикатимуться з порушенням своїх прав і, як наслідок, – не потребуватимуть їх захисту (господарсько-правові норми)), по-друге – шляхом регламентації порядку здійснення діяльності суб'єктів господарювання сфери торгівлі та послуг, спрямованої на забезпечення прав споживачів (господарсько-правові норми), по-третє – шляхом надання споживачеві пріоритету у відносинах з виробниками, продавцями та виконавцями в рамках споживчого ринку (цивільно-правові норми).

Сьогодні на перший план виходить проблема виготовлення та реалізації товару, виконання роботи та надання послуги, що не відповідають вимогам нормативних документів щодо якості, тобто неякісних або небезпечних. Представляється, що держава, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування зобов'язані створити організаційно-правові, соціально-економічні та примусово-владні гарантії забезпечення права споживачів на безпеку та належну якість товарів, робіт, послуг, що безумовно сприятиме забезпеченню належного захисту прав споживачів товарів, робіт, послуг.

Література:

1. Іваненко Л.М. Цивільно-правове забезпечення прав споживачів на належну якість товару. Автореф.дис. к.ю.н. Київ, 1998. – С.4
2. Осетинська Г.А. Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України. Автореф дис. к.ю.н. Київ, 2006. – с.2
3. Левшина Т. Л. Основы законодательства о защите прав потребителей: Курс лекций. - М.: "Юридическая литература", 1994. .- С. 11.

ПОНЯТТЯ УЧАСНИКА КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Пасічник Катерина Михайлівна

аспірантка Київського національного університету імені Тараса Шевченка, юрист Товариства з обмеженою відповідальністю «Торгово-промислова компанія «РiКо»

Сучасний стан господарсько-правових та цивільно-правових відносин характеризується тим, що дедалі більшої популярності набуває участь, як юридичних, так і фізичних осіб в управлінні господарськими організаціями. Економічна вигідність такої діяльності вбачається не лише у праві її суб'єктів на отримання частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої, а й відсутності у ній ознак підприємницької [1], що значно розширює коло осіб, які можуть брати участь в управлінні такою організацією, та, відповідно, збільшує попит на отримання у власність корпоративних прав.

Метою цієї частини дослідження є, насамперед, визначення поняття учасника корпоративних правовідносин, яке не визначено чинним законодавством, що нерідко створює ряд непорозумінь у юридичній доктрині.

При детальному аналізі поняття «учасник» у Великих тлумачних словниках С.І. Ожегова, В.І. Даля, Ф.Ф. Ушакова, нами було встановлено наступне. Словник Ожегова визначає учасника як того, хто бере або брав участь у будь-чому» [2]. Приблизно ідентичне визначення знаходимо у тлумачному словнику Ушакова: «Учасник – чол., - людина, що брала або бере участь у чому – небудь, у будь-якій роботі, справі» [2]. При цьому друге із наведених вище визначень не відображає повною мірою загальну суть поняття учасник, тому що Ушаков наділяє ним лише людину (фізичну особу). Цей аспект має важливе значення в контексті визначення поняття учасника корпоративних правовідносин, оскільки, у відповідності до ч. 1 ст. 167 Господарського кодексу України (далі — ГК України) власником корпоративних прав може бути особа, а поняття корпоративних правовідносин, склад учасників яких встановлюється у цьому дослідженні, визначається через поняття корпоративних прав (ч.3 ст. 167 ГК України). Отже, цілком очевидним є те, що власник корпоративних прав першочергово є учасником корпоративних правовідносин, а відтак учасником може бути, як юридична, так і фізична особа.

У тому, що обидва автори вживають у тексті тлумачення винятково минулий [3] і теперешній час («бере або брав участь»), тим самим заперечуючи наявність статусу учасника у особи, яка має намір взяти участь у будь-чому в майбутньому, присутня ознака, яка також є

достатньо принциповою для учасника корпоративних правовідносин. Оскільки корпоративний спір є тимчасовою конфліктною ситуацією, яка може виникнути у корпоративних правовідносинах, можна припустити що особа, яка є лише потенційним його учасником (має юридичну можливість, але іще не реалізувала її), не може бути учасником корпоративних правовідносин, на відміну від особи, права якої порушено у звязку з тим, що у минулому така особа мала статус власника корпоративних прав. Така позиція підтверджується п.4 ч.1 ст. 12 Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК України), у відповідності до якого, до складу сторін корпоративного спору не відносяться особи, які мають право на набуття корпоративних прав (курс. - авт.), шляхом вступу до господарського товариства або придбання акцій.

Корпоративними спорами, з позиції Н.С. Кузнецової, є такі спори, предметом яких є вимоги учасників корпоративних відносин, тобто відносин, пов'язаних із здійсненням управління корпоративним утворенням або веденням його справ, про захист їх корпоративних прав способами, передбаченими законом»[4]. Із наведеного визначення корпоративного спору слідує, що стороною його може бути лише учасник корпоративних відносин, однак це не свідчить про те, що поняття сторони корпоративного спору та учасника корпоративних правовідносин тотожні. Так, згідно п.4 ч.1 ст. 12 ГПК України та п.1.1. Рекомендацій президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 № 04-5/14 (далі — Рекомендації) встановлено вичерпний перелік сторін корпоративного спору. Зокрема, ними можуть бути: 1) учасник (акціонер, засновник) господарського товариства, в тому числі, такий, що вибув, та товариство або 2) учасники (акціонери, засновники) господарського товариства у спорі між ними, пов'язаному із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням цього товариства.

При цьому, згідно абзацу 2, п.1.7. Рекомендацій, у справах щодо внесення змін до реєстрів власників іменних цінних паперів та щодо укладення, зміни, розірвання та визнання недійсними договорів на ведення реєстру власників іменних цінних паперів, стороною корпоративного спору може бути також і Реєстратор прав власників іменних цінних паперів (далі — Реєстратор) [5].

Крім того, варто погодитись із позицією Н.С. Кузнецової, яка пропонує відносити до складу учасників корпоративних правовідносин й інших осіб, чий корпоративні права порушуються, оспоруються або не визнаються [4].

Більше того, вважаємо недопустимим залишати поза увагою статус держави, при цьому не лише як власника корпоративних прав (ст. 168 ГК України), а й суб'єкта, уповноважені органи та установи якого беруть участь у корпоративних правовідносинах на підставі повноважень,

наданих їм законом, як-то Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку тощо (ст. 171 ГК України).

Повертаючись до проблеми змістового співвідношення понять «учасника корпоративних правовідносин із поняттям «сторона корпоративного спору», доходимо висновку, що поняття учасника корпоративних правовідносин є значно ширшим за змістом, оскільки воно включає в себе, як сторону корпоративного спору, так і інших осіб, які беруть участь у інших, ніж позовних, аспектах таких відносин.

Для того, щоб з'ясувати понятійні відмінності, за наявності останніх, між термінами «учасник» корпоративних правовідносин та «суб'єкт» корпоративних правовідносин, наведено значення поняття «суб'єкт», яке міститься у Тлумачному словнику С.І. Ожегова: «Суб'єкт -, -а., чол., людина як носій будь-яких якостей» [2]. Словник В.І. Даля тлумачить поняття суб'єкт як «предмет, всяку особу, річ» [2]. В свою чергу, Ф.Ф. Ушаков зазначає, що «суб'єкт – від лат. Subjectum – підмет – той (чи те), хто (чи що) пізнає, мислить і діє, на відміну від об'єкта, як того, на що направлено такі дії» [2].

Такі тлумачення дають нам змогу переконатись, що поняття суб'єкт є ширшим за поняття учасник та поглинає його, однак, коли мова йде за суб'єкта та учасника одних і тих самих відносин (наприклад, корпоративних), вважаємо за доцільне не розмежовувати такі поняття, оскільки в обох випадках йдеться про факт участі осіб, їх місце та функції в одних і тих самих відносинах.

Виходячи з наведеного, пропонуємо диференціювати участь у корпоративних правовідносинах на основну та додаткову, прийнявши за критерій поділу наявність у того чи іншого учасника майнового інтересу у результаті корпоративних правовідносин, а також підставу виникнення таких відносин, як-то власне волевиявлення чи нормативно правовий акт, який надає повноваження суб'єкту на участь у таких відносинах.

Проведений аналіз дозволяє дійти наступних висновків: 1) учасниками корпоративних правовідносин можуть бути, як юридичні та фізичні особи, так і держава, в особі уповноважених органів та установ (в тому числі, і як власник корпоративних прав); 2) наведені суб'єкти брали або беруть участь у відносинах, які виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав; 3) підставою участі наведених суб'єктів є їх власне волевиявлення (шляхом набуття у власність корпоративних прав або участі у них як у господарській організації) або владний акт, який зобов'язує їх брати участь у таких відносинах (Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку); 4) участь наведених суб'єктів може бути як основною (наявний майновий інтерес), так і додатковою (майновий інтерес відсутній); 5) поняття учасник корпоративних правовідносин та суб'єкт корпоративних правовідносин є

тотожним, а їх розмежування у контексті участі у корпоративних правовідносинах не є доцільним, натомість різними за змістовим обсягом є поняття «учасника корпоративних правовідносин» та «сторони корпоративного спору», оскільки останнє є вужчим за змістом.

Таким чином, основний склад учасників корпоративних правовідносин формують держава як власник корпоративних прав (в особі уповноважених органів, установ), а також усі ті юридичні та фізичні особи, які брали або беруть, на підставі власного волевиявлення, участь у відносинах, які виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав, та мають майновий інтерес у результаті таких відносин.

Відповідно, учасниками корпоративних правовідносин додаткового складу, є держава, (в особі уповноважених органів, установ), а також усі ті юридичні та фізичні особи, які не виступають як власники корпоративних прав та господарські організації, у майні яких визначається частка інших осіб, однак брали або беруть участь у відносинах, які виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав, в силу владних актів та повноважень, якими вони наділені у відповідності до закону, і при цьому не мають майнового інтересу у результатах таких відносин.

Джерела:

1. У відповідності до ч. 2 ст. 167 Господарського кодексу України, володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом.
2. Поисковая система по Большим толковым словарям русского языка Ожегова, Ушакова, Даля// [http:// boloto.info/search.php](http://boloto.info/search.php)
3. У відповідності до п.4 ч.1 ст. 12 ГПК України, стороною корпоративного спору може бути учасник (акціонер, засновник) господарського товариства, в тому числі і такий, що вибув, тому застосування минулого часу є цілком допустимим.
4. Кузнецова Н.С. Поняття, ознаки і класифікація корпоративних спорів/<http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=133>
5. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку №1000 від 17.10.2006/<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0049-07>
6. Господарський кодекс України від 16.01.03 // Відомості Верховної Ради. - № 18, 19-20, 21-22. - 2003. - ст. 144.
7. Господарський процесуальний кодекс України: Чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лют. 2008р.: (Відповідає офіц. текстові). - К.: Вид. Паливода А.В., 2008. - 64 с. - (Кодекси України)

**Цивільне та сімейне право. Цивільний процес. Комерційне право.
Міжнародне приватне право**

**КОДИФІКАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА:
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Толмач Ольга Валеріївна

*студентка юридичного факультету Чернівецького національного
університету імені Ю.Федьковича*

Одним із найважливіших способів міжнародної правотворчості є кодифікація міжнародного права.

З другої половини XVII ст. розпочався особливий етап розвитку міжнародного приватного права – період законодавчого становлення цієї галузі права. Школа природного права, основні постулати якої знайшли відображення ще в Юстиніановому *Corpus juris civilis*, справила суттєвий вплив на кодифікаційний процес. З іншого боку, кодифікація, в тому числі у галузі міжнародного приватного права, завдячує своїм розвитком концепції *jus gentium*, запозиченій із римського права й розвинутій європейськими університетами.

Кодифікація – це процес систематизації діючих норм, який ліквідує протиріччя, заповнює пробіли, замінює застарілі норми на нові. Розвиток кодифікаційних процесів у сфері міжнародного приватного права відбувається не лише «вертикально», на фоні вдосконалення тієї чи іншої правової системи, а й «горизонтально», тобто в контексті співіснування і взаємодії різних правових систем, запозичення іноземного правового досвіду.

Проаналізуємо та порівняймо шляхи законодавчого врегулювання тих чи інших питань у рамках різних правових систем.

Економічна ситуація, в якій знаходилася Німеччина в першій половині XIX ст., формально підштовхувала до завершення бажаної конституційно-правової єдності державних територій шляхом єдиної кодифікації всього права[1,с.50]. На Генеральній конференції в Берліні Митний союз зайнявся в 1846 р. кодифікацією вексельного права. Результатом цього було прийняття Проекту Загального німецького вексельного порядку. В 1908 р. Загальний німецький порядок був змінений і став просто Вексельним порядком. А 14 серпня 1933р. був замінений законом про чеки.

Окрім вексельного права була звернена увага на кодифікацію й торгового права. Так Загальний німецький торговий кодекс з 1861 р. по 1866 р. став законом майже для всіх держав Митного союзу. В 1933 р. він був змінений німецьким Торговим кодексом 1897/1900 р.

Цивільне Уложення 1896 р. стало першою в історії Німеччини єдиною для всієї країни кодифікацією цивільного права. По відношенню до Цивільного уложення Торговий кодекс був *lex specialis* (спеціальним приватним правом). Німецьке Цивільне уложення в значній степені базується на римському праві. Кодекс базується на так званій «пандектній» системі. У відповідності до неї загальні для всіх інститутів норми зібрані в загальній частині. Крім того, кодекс має ще 4 книги: зобов'язання, речове право, сімейне право, спадкове право.

Водночас у Франції 2005 рік відкрив третє століття життя Французького цивільного кодексу (Кодексу Наполеона).

Відповідаючи задачам кодифікації, які стояли перед законодавцем в 1790-1791 рр., вже 21 березня 1804 року Цивільний кодекс був виданий в повному об'ємі під назвою «Code civil des française» - Цивільний кодекс французів. Він замінив собою близько 360 місцевих збірників кутюмів та став для громадян зводом законів. З 1987 по 1998 рр. видатними французькими юристами Ж. Губо та Ф.Віру була зроблена робота по анотації статей кодекса. Результатом цієї роботи стала нова редакція, яка побачила світ в 2000 р. В результаті нової редакції більш ніж 100 статей було відмінено, більше 1000 – переглянуто та більше 300 – включено додатково. Структура будови кодексу повторила схему будови римського права: особи, речі, спадкування, зобов'язання. В силу цього така побудова кодексу отримала назву інституційної системи (пандектної).

Серед сучасних кодифікацій міжнародного приватного права чи не найширшого розголосу набуло прийняття Федерального Закону про міжнародне приватне право Швейцарії 1987 р. (чинний з 1 січня 1989 р.). Це найоб'ємніший нормативний акт такого виду (200 статей, систематизованих у 13 главах), зміст якого дає підстави говорити про унікальну європейську кодифікацію МПрП кінця ХХст. [2,с.291].

Що стосується англо-американської правової сім'ї, то правові системи, які до неї належать, внаслідок історичних, політичних, соціально-економічних та інших умов перебувають під впливом англійського чи американського права, характеризуються традиційно негативним ставленням до кодифікації як такої. Норма *common law* є менш абстрактною, ніж норма права в континентальній системі права, її завдання – вирішення конкретної справи, а не встановлення загального правила на майбутнє. Норми стосовно судочинства, доказів, підсудності, виконання судових рішень розглядається юристами цих країн як пріоритети по відношенню не лише до матеріального, а й колізійного питань [3,с.42].

В США вважається, що прецедент, який означає «використання судом існуючих норм до нових фактичних складів», залишається основним джерелом права та що він все ще є більш використовуваним за

«застиглі законодавчі кодекси». Справа є досить складною. Адже федеральні закони стосуються невеликої групи цивільно-правових відносин (торгівлі з іноземцями, міжнародної торгівлі, авторського та патентного права, неспроможності) та ще менше кримінально-правових діянь. У всьому іншому діють закони штатів, прецедентне право штатів - особливе в кожному з штатів. Першим кроком на шляху систематизації права в США стали приватні кодифікації, якими вони охоче користуються.

З усіх правових систем Сполучених Штатів кодифіковане цивільне право, вибудоване за європейським взірцем, діє лише в декількох штатах: Луїзіана, Каліфорнія, Джорджія, Монтана, Північна Дакота й Південна Дакота [4,с.54]. В 1991 р. в Луїзіані вийшов закон про міжнародне приватне право, який набрав чинності 1992 р.

Нещодавно був вироблений єдиний Торговий кодекс, вже прийнятий з багатьма змінами в кожному окремому випадку законодавчими палатами штатів. Його характерною особливістю є широка судова ініціатива, водночас є прагнення з'єднати визначеність закону та невизначеність судового розсуду.

Зберігається прецедентне право і в Англії. Ні один англійський суддя, коли цього потребують обставини, не звернеться до закону безпосередньо. Між законом та суддею стоить прецедент, створений у вищому суді. Ставши «доповненням» статутного права, англійський прецедент характеризується високою степенню консерватизму. Багато законів, особливо ті, які стосуються положення працівників, майже повністю обросли «товстою оболонкою зв'язуючих прецедентів».

Водночас у Великобританії останнім часом спостерігається тенденція до розширення дії статутного права, в тому числі у колізійній сфері. Ця тенденція значною мірою пояснюється її участю в європейських структурах, а також Гаазьких конвенціях.

Важливою подією стало прийняття у Великобританії Акта 1990 р. про право, яке застосовується до контрактів (The Contracts (Applicable Law) Act 1990), що дозволило імплементувати Римську конвенцію 1980 р. про право, що застосовується до договірних зобов'язань[5.с.37].

В цілому на сьогоднішній день у країнах англо-американської сім'ї права поки немає більш-менш чіткої комплексної офіційної кодифікації МПрП. Розрізнені колізійні норми містяться здебільшого у галузевих нормативних актах. Разом з тим у доктрині й на практиці має місце тенденція поширення нормативного регулювання у сфері колізійного права. Основними чинниками тут виступають розвиток міжнародного співробітництва та участь у міжнародних угодах з уніфікації МПрП.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що для країн континентальної системи права характерна широка кодифікація

міжнародного приватного права, а в системі англійського права даний принцип не має широкого розповсюдження. Норми міжнародного приватного права країн романо-германської сім'ї є більш абстрактними, а норми права країн англо-американської системи права являють собою конкретне правило поведінки в окремій ситуації.

Отже, коли є комбінація двох правових систем, одна з котрих виходить з римського права, а інша – з англо-саксонського, то в тих питаннях, на які римське право відповідає не повним чином, англійське право у визначеній мірі пронизує її, однак в той самий час «геній» римського права абсорбує та асимілює новий елемент, роблячи його більш гнучким.

Література:

1. Международное частное право / Под ред. Н.И. Марышевой. – М., 2000
2. Міжнародне приватне право: питання кодифікації. – К.: Україна, 2005
3. Давид Р. Основные правовые системы современности. – М., 1988
4. Гражданское и торговое право капиталистических государств.–М., 1992
5. Бардина М. Конвенция стран-членов ЕС «О праве, применимом к договорным обязательствам» // Внешняя торговля. – 1994. - №11

ПРОБЛЕМА ДУАЛІЗМУ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Ханієва Фатіма Магомедівна

*студентка факультету підготовки кадрів для органів юстиції
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого*

Кожна країна сучасного світу з метою більш ефективного розвитку підприємницької діяльності шукає все нові та досконалі форми її правового регулювання. Істотну роль в цьому процесі відіграють особливості історичного розвитку правової системи країни та її звернення до досвіду зарубіжних держав. Найважливішу проблему на цьому шляху становить необхідність взаємодії законотворчої діяльності в країні з правовою доктриною. Існування певного роду неузгодженостей та колізій між нормами нормативно-правових актів завжди призводить до ряду складнощів, які заважають нормальному регулюванню суспільних відносин та вирішенню певних проблем на практиці.

Дуалізм цивільного права залишається актуальним явищем сучасного світу, здебільшого притаманним країнам континентальної Європи, ряду держав Близького Сходу, Центральної та Південної Америки, які в силу історичних традицій зазнали значного впливу романо-германської правової доктрини.

Проблему дуалізму визначає співвідношення між цивільним та торговельним (комерційним, підприємницьким) правом. У Франції, Німеччині, Іспанії, Португалії, Японії, в державах Латинської Америки та інших країнах романо-германської сім'ї правових систем були прийняті торговельні кодекси, а в більшості з них також були утворені й особливі торговельні суди. Країнам англо-американської правової системи не притаманна дуалістична модель законодавства, адже на початку ХІХ століття торговельне право поступово розчинилось у загальному праві (common law) і згодом повністю було ним поглинуте.

Цивільне і торговельне право традиційно представляють собою дві самостійні, паралельні, конкуруючі приватно-правові підсистеми.

В Україні актуальність даної проблеми сьогодні обумовлюється взаємодією цивільного права та права господарського. Її коріння сягають радянських часів, коли в літературі того періоду, під час розробки Цивільного кодексу УРСР 1963 року, різько загострювались протилежні погляди прибічників „дуалізму” — визнання наявності двох самостійних галузей права — цивільного, а також господарського, та „моністів” — тих, хто виступав за єдність цивільного права. Подібні погляди та розбіжності збереглися і до 2004 р. Між тим сучасний етап конфлікту загострився прийняттям Господарського кодексу України, який набрали чинності поряд із новим Цивільним кодексом з 1 січня 2004 року. На практиці стали проявлятися всі неузгодженості, породжені численними суперечливими положеннями цих кодифікованих актів. Точки зору законодавця та правників не були узгодженні одразу, тому відповіді на важливі запитання вони шукають й сьогодні.

Досвід зарубіжних країн, які вже відмовились від дуалістичної системи законодавства свідчить, що загалом цивільно-правовий дуалізм існує об'єктивно, автономно, незалежно від волі законодавця чи інших суб'єктивних факторів завдяки самодостатності торговельного (підприємницького, комерційного) права. Підтвердженням цього слугують сучасні процеси комерціалізації цивільного права, які призводять до переміщення меж між цивільним правом і торговельним, а в ряді випадків сьогодні їх взагалі буває важко встановити. Деякі країни врахували доцільним об'єднати (уніфікувати) цивільне та торговельне право – Італія, Швейцарія, Нідерланди. У ряді інших західноєвропейських держав торговельні кодифікації продовжують діяти, але їх роль в системі джерел торговельного права значно зменшилась.

Тенденції узгодження колізій між нормами Цивільного та Господарського Кодексів України, враховуючи перехідний період у розвитку ринкової економіки та проголошений курс на інтеграцію до Європейського Співтовариства, спирається на досвід зарубіжних країн у процесі вдосконалення національної системи права зі збереженням специфічних історичних властивостей.

ПРАВА НЕПОВНОЛІТНІХ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Альошина Наталя Михайлівна

студентка Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

Державна політика у сфері правового регулювання охорони праці неповнолітніх спрямована на створення належних умов для найповнішого розвитку трудового потенціалу, поліпшення умов праці неповнолітніх, зниження ризику втрати здоров'я та життя.

Трудове законодавство України встановлює спеціальні гарантії праці неповнолітніх. Узгоджена система гарантій обумовлена фізіологічними, психологічними й віковими особливостями неповнолітніх.

Правовий статус неповнолітніх у сфері трудових правовідносин базується безпосередньо на принципі їх рівності з повнолітніми особами, а в галузі охорони праці неповнолітні користуються додатковими пільгами, встановленими законодавством України.

Неповнолітніми визнаються особи, що не досягають 18 років. За загальним правилом, допускається прийняття на роботу лише осіб, що досягають шістнадцятирічного віку. Винятком можна вважати прийняття на роботу неповнолітньої особи, яка досягла 15-річного віку, за згодою одного із батьків або осіб, що його замінює. Допускається також прийняття на роботу осіб, які досягли чотирнадцятирічного віку, за наявності певних умов.

З метою захисту життя та здоров'я встановлена заборона залучення неповнолітніх до робіт, на яких забороняється застосування праці осіб молодше 18 років (ст. 190 КЗпП України, ст. 11 Закону України «Про охорону праці»). Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31 березня 1994 року № 46.

Законодавством також забороняється залучати неповнолітніх до підіймання і переміщення речей, вага яких перевищує встановлені для них граничні норми. Граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми затверджені наказом МОЗ України від 22 березня 1991 року № 59.

Загальна тривалість робочого часу підлітків не повинна перевищувати 24 години на тиждень для підлітків 14-15 років та 36 годин - для підлітків 16-17 років. Обов'язковим повинен бути рівномірний розподіл тижневого робочого часу.

Заробітна плата неповнолітніх працівників при скороченій тривалості щоденної роботи виплачується в такому ж розмірі, як працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи. Підприємства можуть встановлювати учням доплати до заробітної плати.

Щорічна відпустка для неповнолітніх встановлена тривалістю 31 календарний день (частина друга ст. 75 КЗпП; частина восьма ст.6 Закону «Про відпустки»). За перший рік роботи відпустка неповнолітньому повинна бути надана за його особистою заявою до настання шестимісячного терміну безперервної роботи на даному підприємстві.

Законодавством передбачені певні гарантії щодо працевлаштування молоді. Всі підприємства і організації повинні встановлювати броню для прийняття на роботу і професійне навчання на виробництві молоді. Відмова у прийнятті на роботу і професійне навчання на виробництві таким особам, направленим в рахунок броні, забороняється.

З метою забезпечення сприятливих для здоров'я умов праці, високого рівня працездатності, профілактики травматизму і професійних захворювань, отруєнь та відвернення іншої можливої шкоди для здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях різних форм власності повинні встановлюватися єдині санітарно-гігієнічні вимоги до організації виробничих процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, обладнання, будівель та інших об'єктів, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я. Всі державні стандарти, технічні умови і промислові зразки обов'язково погоджуються з органами охорони здоров'я в порядку, встановленому законодавством. Власники і керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані забезпечити в їх діяльності виконання правил техніки безпеки, виробничої санітарії та інших вимог щодо охорони здоров'я, передбачених законодавством, не допускати шкідливого впливу на здоров'я людей.

Власник зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі й на робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечити дотримання прав працівників, гарантованих чинним законодавством. З цією метою власник забезпечує функціонування системи управління охороною здоров'я, для чого створює на підприємстві підрозділи, які традиційно іменуються службою охорони праці. Діє ця служба на підставі Типового положення, затвердженого наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 3 серпня 1993 р. №73. Служба охорони праці створюється на підприємстві виробничої сфери з числом працюючих 50 і більше чоловік. На підприємстві з числом працюючих менш 50 чоловік функції цієї служби можуть виконувати в порядку сумісництва особи, які пройшли перевірку знань з питань охорони здоров'я. Служба охорони праці

підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства і прирівнюється до основних виробничо-технічних служб.

Отже, нормативне регулювання закріплює ряд положень, які на сьогоднішній день залишаються лише теоретичними нормами і не мають підґрунття для реального втілення. Питання на сьогоднішній день потребує правової оцінки з боку законодавця та закріплення механізму перевірок стосовно виконання діючих норм.

Література:

1. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец, вищ. навч. закл / За ред. П.Д. Пилипенка. - К.: "Видавничий дім. Ін Юре", 2004.-С. 203.
2. Трудове право України: Підручник / за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. - 2-ге вид.,стер. - К.: Т-во «Знання», 2001. - С. 216.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Шимановська Олена Олександрівна

юридичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Україна, проголосивши себе суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, встановила принцип рівності всіх людей у їх гідності та правах (ст.21 Конституції України). Вказана рівність у правах іноземців та осіб без громадянства уточнюється в ст. 26 Конституції та в ч.1 ст.2 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства". Так, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Варто зазначити, що іноземців та громадян України не можна повністю урівнювати в правах, оскільки, безумовна рівність загрожувала б інтересам українських працівників. Тому в Україні "де-факто" діє політика захисту національного працівника. На нашу думку, таку політику варто законодавчо закріпити.

Питання працевлаштування іноземців в Україні регулюються Кодексом законів про працю України, законами України: "Про зайнятість населення", "Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства", "Про угоди про розподіл продукції", а також міжнародними договорами, які

Україна уклала як з країнами - членами Співдружності Незалежних Держав (Білорусією, Вірменією, Молдовою, Російською Федерацією, Азербайджанською Республікою), так і з іншими державами, зокрема з Польщею, В'єтнамом, Литовською Республікою, Словацькою Республікою. Іноземці та особи без громадянства, що приїхали в Україну для працевлаштування, можуть займатися трудовою діяльністю на підставі одержаного в установленому порядку дозволу на працевлаштування. Необхідність отримання дозволу обумовлюється ст. 8 Закону України "Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства", і ч. 2 ст. 8 Закону України "Про зайнятість населення", а сама процедура одержання дозволу на працевлаштування передбачена Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні". Відповідно до вказаної постанови такий дозвіл не потрібен іноземцям та особам без громадянства: 1) які постійно проживають в Україні, 2) яким надано статус біженця, 3) найнятих інвестором у межах і за посадами (спеціальністю), визначеними угодою про розподіл продукції.

Слід зазначити, що обов'язковою умовою для отримання дозволу на працевлаштування є або відсутність працівників, які спроможні виконувати певний вид роботи в країні (регіоні), або достатнє обґрунтування доцільності використання праці іноземця. Обґрунтування повинно бути аргументованим, інакше у видачі дозволу буде відмовлено. Також, обов'язковою умовою видачі дозволу на працевлаштування є факт реєстрації роботодавця як платника податків, а також сплата обов'язкового збору [2]. Наказом Державної податкової адміністрації України "Про затвердження форми довідки про сплату працедавцем передбачених законодавством податків та зборів" затверджена форма довідки, яка видається для пред'явлення у відповідний центр зайнятості. У видачі дозволу буде відмовлено, зокрема, в тому випадку якщо контрактом роботодавця з працівником будуть передбачатися умови праці іноземців гірші, ніж громадян України, які працюють за аналогічним фахом [2]. Таке, положення деталізується в п.а) ч.1 ст.1 Конвенції МОП № 111 "Про дискримінацію в праці та заняті", яка встановлює, що будь-яке розрізнення, недопущення або перевага за ознакою іноземного походження в галузі праці і заняті є забороненими. Варто зазначити, що дозволи на працевлаштування є строковими і видаються на період до одного року (крім дозволів на працевлаштування працівників, які належать до категорії "внутрішньо-корпоративні цесіонарії" (керівний персонал, менеджери та спеціалісти) та категорії "особи, що надають послуги без комерційної присутності в Україні", які видаються на строк найму). Роботодавець, який бажає продовжити цей термін має фактично

знову пройти процедуру отримання дозволу (подати документи і вкластися в строк) [2].

Варто звернути увагу на те, що складна процедура отримання і продовження чинності дозволу зумовлює нелегальне працевлаштування іноземців та осіб без громадянства, яке набирає величезних обертів, оскільки, роботодавцю простіше заплатити штраф у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян за кожного нелегала. Адже праця багатьох заїжджих іноземців буває набагато дешевшою ніж вітчизняних працівників. Тому, на нашу думку, необхідно внести зміни в Постанову "Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні" і передбачити видання дозволу на працевлаштування на строк працевлаштування.

Трудові відносини з іноземцями виникають за наявності дозволу на працевлаштування та трудового договору. З працівників іноземців податок з доходів стягується у порядку визначеному Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб". Згідно цього закону фізична особа – іноземець може самостійно визначити власний резидентський статус у разі обрання основного місця проживання в Україні. Доходи не резидента оподатковуються за подвійною ставкою, тобто 30 відсотків, а резидента за одинарною – 15 відсотків [3]. До цих пір чітко не визначена необхідність ведення трудових книжок іноземцям та особам без громадянства. Так, у листі № ДЦ-12-1251/0/6-07 "Щодо працевлаштування іноземних громадян України" Мінпраці висловлює думку про те, що при прийнятті на роботу іноземців не потрібно оформляти трудову книжку. Згідно абзацу 2 п.1.1. Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників трудові книжки мають вестися на всіх працівників, які працюють на підприємстві, установі, організації усіх форм власності чи у фізичної особи більше 5 днів [4]. Тому, на нашу думку, аби усунути непорозуміння з цього питання, положення Інструкції слід деталізувати і чітко передбачити необхідність ведення трудових книжок для іноземців та осіб без громадянства.

Отже, зі всього вище викладеного, варто зробити такі висновки:

1) необхідно внести зміни в Постанову Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні" і передбачити видання дозволу на працевлаштування на строк трудового найму працівника;

2) до п.1.1. Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників потрібно внести доповнення і чітко визначити необхідність ведення трудових книжок для іноземців та осіб без громадянства.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року зі змінами і поправками //portal.rada.gov.ua
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 2028 від 1 листопада 1999р. Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні //portal.rada.gov.ua
3. Закон Верховної Ради України № 889 від 22.05.2003 Про податок з доходів фізичних осіб //portal.rada.gov.ua
4. Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України Наказ № 58 від 29.07.93 р. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників /portal.rada.gov.ua

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

Еннан Руслан Євгенович

аспірант Одеської національної юридичної академії, консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя

У широкому значенні під поняттям «інтелектуальна власність» необхідно розуміти права на результати інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній та художній сферах. Цивільний кодекс України (ЦК) від 16 січня 2003 р. вперше нормативно закріпив визначення терміна «інтелектуальна власність». Так, відповідно до ст. 418 ЦК України, під інтелектуальною власністю розуміється право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншими законами України.

Отже, право інтелектуальної власності визнається державою шляхом закріплення його в законі, воно підлягає захисту та охороні у встановленому законом порядку; право інтелектуальної власності пов'язується з певними об'єктами, які визначаються законодавством.

Право інтелектуальної власності в об'єктивному розумінні – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання та охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Право інтелектуальної власності у суб'єктивному розумінні – це право суб'єкта на володіння, користування та розпорядження належним його відповідно до закону результатом інтелектуальної, творчої діяльності.

Таким чином, враховуючи наявність у чинному законодавстві України низки питань, пов'язаних із правом особи на об'єкт права інтелектуальної власності, відпорною правомочністю щодо такого об'єкта, порядком набуття права інтелектуальної власності на цей об'єкт, способами захисту цього права тощо, вбачається за необхідне визначення місця права інтелектуальної власності у правовій системі та системі права України, і виходячи з цього, можливість формулювання безпосередньо визначення права інтелектуальної власності.

Враховуючи наявність відносно самостійної сукупності норм та інститутів права інтелектуальної власності, що регулюють сферу однорідних суспільних відносин за допомогою специфічних методів правового регулювання, можна говорити про становлення сьогодні в

системі національного права України – нової самостійної комплексної галузі права – права інтелектуальної власності.

Її комплексний характер обумовлений низкою підстав, зокрема, на застосуванні таких методів правового регулювання відносин, як – диспозитивний, імперативний, метод заохочення, метод автономії та рівності сторін тощо. Тобто, юридичний інструментарій, який застосовується при регулюванні суспільних відносин у галузі інтелектуальної, творчої діяльності, не обмежується методами правового регулювання, притаманними цивілістичним наукам. Адже для їх регулювання використовуються також методи, що притаманні для правового регулювання публічних галузей права. Крім того, ця галузь права представлена відносно самостійними інститутами, кожен з яких має свої особливості, зумовлені специфікою самих об'єктів права інтелектуальної власності.

Так, до інститутів права інтелектуальної власності належать: 1) авторське право та суміжні права; 2) право промислової власності (патентне право); 3) засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг; 4) нетрадиційні (інші) об'єкти права інтелектуальної власності; 5) новітні тенденції в розвитку інтелектуальної власності.

Отже, з огляду на вищезазначене, можна сказати, що право інтелектуальної власності – це самостійна комплексна галузь права, яка перебуває на стадії свого формування, являє собою сукупність норм права, які регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням об'єктів права інтелектуальної власності, а також набуттям, здійсненням та захистом права на ці об'єкти.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Гара Володимир Петрович</i> ЮРИДИЧНА ПРИРОДА АМНІСТІЇ І ПОМИЛУВАННЯ.....	3
<i>Ісакова Вікторія Михайлівна</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В УМОВАХ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ.....	6
<i>Малініна Юлія Ростиславівна</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО.....	8
<i>Русенко Ярослав Григорович</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	12
<i>Семеній Юлія Олександрівна</i> МОДЕЛЬНИЙ ЗАКОН ЯК ФОРМА УЗГОДЖЕНОГО ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	14
<i>Середа Анна Анатольєвна</i> СУДЕБНА ПРАКТИКА КАК ИСТОЧНИК ПРАВА В СТРАНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СЕМЬИ.....	15
<i>Трихліб Крістіна Олексіївна</i> МОВА ЗАКОНУ, ЯК ПОКАЗНИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ.....	17
<i>Тунян Нарек Таронович</i> ПРАВО ГРОМАДЯН НА СВОБОДУ ВІРОСПОВІДАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ.....	21
<i>Чечило Марія Володимирівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	23
<i>Патряк Тарас Степанович</i> ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ І ФУНКЦІЇ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ.....	25

Конституційне право. Міжнародне право

Кушніренко Олександр Георгійович, Слінько Тетяна Миколаївна ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ОБ'ЄДНАННЯ В ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ, АСОЦІАЦІЇ, ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....27

Наливайко Лариса Романівна, Ганашок Ольга Андріївна РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПЕНСІЮ ЗА ВІКОМ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....29

Кримінальне право. Кримінальний процес. Криміналістика. Кримінологія

Бирюков Дмитрій Владимирович ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ МЕХАНИЗМА УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ ОБЪЕКТОВ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА.....32

Власюк Аліна Миколаївна МІЖНАРОДНІ ПРИНЦИПИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ЯК ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....33

Возьянов Дмитро Костянтиневич МЕДІАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПРИМИРЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....36

Гуріна Дарія Петрівна ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКСПЕРТНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ.....39

Довгополик Олексій Петрович ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ЯК НЕВІДКЛАДНА СЛІДЧА ДІЯ.....42

Лисенко Артур Григорович ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМИ ПРО ШАХРАЙСТВО ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ (Ч.3 СТ.190 КК УКРАЇНИ).....44

Прокопенко Надежда Александровна О ПОНЯТИИ И КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОМ ЗНАЧЕНИИ МИКРОСЛЕДОВ.....46

Роцупкіна Лариса Олександрівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ.....49

Адміністративне право. Митне та податкове право

Короєд Сергій Олександрович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....53

Соловійова Юлія Олександрівна ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....56

Шруб Інна Володимирівна ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ.....59

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Вітюк Ірина Богданівна ПЛАТНИКИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....62

Коник Тетяна Володимирівна ЗЕМЕЛЬНІ АУКЦІОНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....64

Господарське право. Господарський процес

Грудницька Світлана Миколаївна СУТНІСТЬ І ПОНЯТТЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ.....67

Зверєва Олена Володимирівна ДО ПИТАННЯ ПРО ВЗАЄМОДІЮ ПРАВОВИХ НОРМ З МЕТОЮ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ.....68

Пасічник Катерина Михайлівна ПОНЯТТЯ УЧАСНИКА КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....70

**Цивільне та сімейне право. Цивільний процес. Комерційне право.
Міжнародне приватне право**

Толмач Ольга Валеріївна КОДИФІКАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО
ПРИВАТНОГО ПРАВА: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ.....74

Ханієва Фатіма Магомедівна ПРОБЛЕМА ДУАЛІЗМУ ЦИВІЛЬНОГО
ПРАВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ77

Трудове право та право соціального забезпечення

Альошина Наталя Михайлівна ПРАВА НЕПОВНОЛІТНІХ У ТРУДОВИХ
ПРАВОВІДНОСИНАХ.....79

Шимановська Олена Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА
ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА.....81

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Еннан Руслан Євгенович ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В
УКРАЇНІ.....85

Підписано до друку 05.05.2008
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 40 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 8 097 299 38 99, 8 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

